

OTHLONI

MONACHI SANCT-EMMERAMMENSIS ORDINIS S. BENEDICTI

LIBER

VISIONUM TUM SUARUM, TUM ALIORUM.

Ex ipso autographo, in imperiali monasterio Sanct-Emmerammi Ratisbon. asservato, nunc primum in lucem prolatus a R. D. P. Ludovico Moidings, Benedictino Mellicensi.

(Apud R. P. Bernadum Pezium, *Thesaurus Anecd. noviss.*, tom. III parte II, pag. 545.)

INCIPIT PROLOGUS OTHLONI.

Dominus atque Salvator noster, plurimi perfectionis rudimenta ad perfectionem tendentibus proferens docuit etiam inter hæc tardiores quoslibet et pauperiores in utroque homine non prorsus ob hoc salutem suam desperare, si summam virtutum nequirent apprehendere, dicens: *Quicumque dederit calicem aquæ frigidæ in nomine meo, non perdet mercedem suam* (Matth. x, 42). Quæ profecto verba, non solum juxta litteram, sed etiam spiritualiter intelligenda esse arbitror, credens scilicet quia, sicut is qui ob paupertatis suæ quantitatem portionem minimam elemosynæ, id est calicem aquæ frigidæ indigenti largitur, mercedem consequetur, ita etiam ille qui nullis scientiæ competentis opibus suffultus, sed quasi fragmenta vel micæ ex peritorum mensa prolapsas undecunque colligens, aliqua ædificationis verbula protulerit, mercedem aliquam mereatur.

Hac igitur fide atque spe incitatus, cupio ad ædificationem fidelium proferre visiones quasdam, per quas vel me quondam dignatus est Dominus admonere, vel quas ex aliorum fidelium comperi relatione. Visiones autem dico, non solum eas quas per somnia quieta vel per inquieta videmus, cum scilicet rapti in spiritu aliquas perturbationes seu flagella pati nos senserimus, sed etiam eas quas vigilantes plerique vel in extremis positi cernere solent; quarum omnium genera visionum multifarie in sacra reperiuntur Scriptura, maxime tamen in libro quarto Dialogorum a beato Gregorio prolata. Cujus etiam intentionem in hoc opusculo imitatus, obsecro ne quis vel propter vililitatem meam vel propter relationis ipsius rusticitatem hæc parvi pendat, sed potius ea quæ ad ædificationem communem quocunque impolito

A sermone a me prolata fuerint attendat. Sæpe etenim ex vasculo vili potus delectabilis solet hauriri. Et, oh infelices! qui pietatis divinæ spernunt monita, quibus non solum vigilantes, verum etiam sopori deditos, nunc admonitione lenissima vel ultra humanum modum exhortatoria, nunc horrenda pœnarum infernalium ipsiusque judicii extremi quasi imminentis ostensione, interdum vero, cum nullam emendationem ex prædictarum visionum lenitate provenire conspexerit, plagarum ingentium severitate a lascivia et torpore lethali revocare dignatur. Quæ omnia tanto cautius præcavenda veriusque credenda esse scio, quanto magis ea ipsa ego per experimenta didici. Consteor namque peccatum meum, quia nemo plus me super hujusmodi monitis dubitavit, quousque tormentis sævissimis ad fidem perductus sum, sicut in sequentibus declarabitur. Sed quid mirum, si Deus omnipotens quiescentes quoslibet ita potest admonendo visitare, cum etiam quosdam sanctos homines in hac vita adhuc positos legamus idem fecisse.

His itaque prælibatis, ipsius materiæ causam agrediamur, unice obsecrantes eos qui hæc legentes, aliqua hic aliter quam dicantur esse, cognoverint (nam multi adhuc in hac vita restant, ex quorum relatione ipsa comperi) ut ea emendantes puræ reddant veritati, quæ forsitan a mea memoria excidit, vel aliter quam acciderent mihi sunt dicta. Ea vero, quæ de memetipso proferre studeo quæque etiam pro introductione sequentium in primis dicere volo, Deus, in cujus conspectu omnes assistimus, scit me nolle quidquam aliter quam visa vel gesta sunt promere, excepto si quid brevitatis causa vel quod ad ædificationem nullam pertinere videbatur prætermittam.

INCIPIIT LIBER VISIONUM.

Cum igitur in sæculari adhuc habitu constitutus juvenilesque annos gerens multimodæ insolentiæ atque lasciviæ, sicut illa plerumque solet ætas, deditus essem, variis casibus tam spiritalibus quam corporalibus nunc vigilantem, nunc quiescentem me divina pietas a lascivia imminente excitare studuit, non ut quosdam scelestos repentina calamitate conterens, sed quasi quibusdam gradibus a levioribus ad majora admonitionis medicamenta progrediens; et quod adhuc benignius, imo ultra humanam vim clementius videtur, eo scilicet modo quo me a minimis usque ad maxima vitia provehere solebam, ille etiam me a minimis usque ad maxima quædam gratiæ suæ dona provehens, quasi illud apostolicum: *Ubi abundavit iniquitas, superabundabit gratia* (Rom. v, 20), in me aliquantum specialiter implere vellet.

Postquam ergo, ut dixi, assiduis levioribusque Dei monitis instinctus parum emendare me curavi, majora districtioris suæ medicamina adhibuit mihi. Nam visionum quarumdam revelatione mirifica nimis exterritus et excitatus sum, quarum primam in primis quoque proferre (33).

VISIO PRIMA (34).

Spes et promissio peculiaris vitæ æternæ Othlono a Deo facta.

Quæ mihi jam præstita est maxima, cœpisssem recordari, magis ac magis incitatus roboratusque ad cantandum, aggressus sum eundem, licet prolixum, usque ad finem cantare psalmum et, ut probabilior seu suavior cantus cunctis videretur audientibus, introitum per singulos repetebam versus. Deinde vero, cum tam longum carmen suaviter atque altius resultans placere videretur non solum angelis et hominibus ad dexteram mecum segregatis, sed etiam Domino nostro, si forte interim audiretur aliqua circumstantium mussitatio, angelus ille, qui diaconi officio functus prope altari stetit, silentium manu leniter innuit, tacete, inquit, quia carmen tale Dominus noster satis delectatur audire. Sed me in tanto psallendi certamine constituto, silentium licet sæpius ab angelo indiceretur, nequaquam adeo potuit obtineri quin plerique, bonorum prosperitati meæ congratulantes, vocibus clamoris deprecarentur me posse inchoata consummare, et econtra multi quoque pravorum invidiosa mihi voce detrahentes dicerent me juxta inolitam arrogantiam consuetudinem tantummodo exclamando superbire, nec talia posse finire, mihi que prædicerent procul dubio hoc citius eventurum quod ad elatos omnes constat dictum: *Omnis qui se exultat humiliabitur* (Matth. xxiii, 12), et illud: *Quia hic homo cœpit ædificare et non potuit consummare* (Luc. xiv, 30), adjicientes etiam aut judicium esse injustum, vel omnibus mi-

(33) Desideratur hic folium in codice.

raculis præferendum, si id quod nulli ibidem præstatur mihimet soli esset concedendum.

Hæc utrinque audiens sudore certabam magno ne vel illi contristarentur, seu isti lætificarentur mei damno. Verumtamen non parvam fiduciam viresque ex hoc adeptus sum quod quanto laboriosius cantavi, tanto magis Dominus flere videbatur, quasi laborem meum miseratus. At ubi ex tanto, licet nimis fatigatus, studio psallendi ea qua cœpi melodia psalmum ad unguem perduxim, quid super hac concertatione divina decerneret sententia adhuc incertus, substiti trepidus. Tunc silentio ab omnibus facto præstolantibus hujus modi rem dijudicari a Domino, ipse primum, sicut mihi videbatur, quia aut tanti carminis delectatione, vel potius ex tanta animi mei molestia atque afflictione ad miseriam motus interim jugiter lacrymabatur, lacrymas, quæ ex oculis ejus defluebant, manu lenta abstersit; deinde aperiens os suum, benigna voce dixit: *Et pro gratia nostra ac etiam pro cantus sui mercede concedamus ei regnum cæleste.*

Longum forsitan aut fastidiosum videretur lectori, si omnem percurrere velim visionem hujus somnii, qualis scilicet peracto judicio lætitia bonorum, et quanta fuerit visa tristitia malorum. Ideoque hæc prolata sufficiant, quæ nemo, precor, fide vel lectione, utpote despicabilia, decernat indigna, quia non adeo insano, ut securitatem ullam ex somniorum visione mihi vindicem, sed ut ita spiritualem, quæ utique per somnia, sit, sicut et corporalem pietatis divinæ admonitionem manifestem. Cujus nimirum somnii visionem licet sæpe mirarer, sæpiusque de qualitate ejus tractarem, adeo ut etiam tunc dictatam scriberem, quia per idem tempus et dictandi aliquam et scribendi magnam notitiam habui, necdum tamen cor ad emendationem ullam apposui, pro eo scilicet quia et sanitas corporis aliaque quam plurima, quæ juventuti grata videntur, satis aderant. Deinde duobus annis, ut reor, transactis, et peccato quodam noviter patrato, cujus mihi et tunc et adhuc conscius sum, iterum divina apparuit clementia hujusmodi visione.

VISIO SECUNDA.

Negligentia clericorum in divinis a Deo reprehensa et objurgata.

Visum est igitur mihi, sicut memini, quia in eadem ecclesia, in qua etiam persomnium supradictum videbatur esse dies judicii, cum aliis plurimis clericis manerem congregatis ad persolvenda vespertinæ laudis officia. Quæ, dum negligenter, sicut mos est pene villanis omnibus clericis, cantaremus atque ego interim, quia illic sacerdos futurus eram, incensum portans thurificando ad altare accederem, subito priusquam ad ipsum altare pervenissem, quasi

(34) caret principio ob folium e codice exoisum.

murmurantis vocem in altari audiebam. Hanc vocem postquam audivi, timore nimio perterritus retrorsum cum thuribulo abii.

Stans autem deinde aliquandiu et diligenter auscultans si forte aliquod illius murmuriosæ vocis verbum audire et intelligere possem, sed nullo modo valens, imo etiam inaniter me exterritum credens, iterum eo quo prius studio ad altare accedere volui. Et accedens rursum sicut et antea audivi vocem quasi murmurantis et meum accessum excludere volentis, rursumque nimis perterritus retrorsum abii concitus ibique, ut prius, diligentissime auscultavi, si vel illa vice verbum aliquod audire possem ex altari. Cum autem solito longius etiam tunc præstolans vocem nullam ultra audirem, et ut in prima et secunda vice eodem modo quoque tertio accedens manus cum thuribulo extendere super altare vellem, interea subito intra idem altare et apertam vocem audivi, et statim post emissa verba ex australi altaris parte quemdam senem, ipsum videlicet qui loquebatur in specie presbyteri ad missam celebrandam omnino præparati, egredientem vidi. Quem videns retrorsum abii concitus, quasi fugiens cum thuribulo in quodam secretiori loco substiti trepidus. Erat vero, sicut mihi videbatur, rubra indutus casula; verba quoque, quæ intra altare dicta sunt ab eo, huiusmodi, ut recolo, continebant sensum. Hactenus, inquit, assidue per alios nuntiavi et præcepi ut laudis atque servitutis meæ officia agerentur studio majori. Sed quia hæc præcepta jam magis ac magis sperni annullarique video, ipse modo hominum negligentiam contemptumque mei sustinere diutius nolens, venio ut a memetipso corrigatur quidquid per nuntios meos tandiu spernebatur.

Sic itaque illo ratione locuto potentissima clerici omnesque astantes percussi sunt perturbatione nimia adeo, ut cantantium jam laudes vespertinas interrumpere melodia. Deinde cum ab omnibus silentium et reverentia ipsi seni præberetur, et a nullo quin ipse Deus omnipotens esset dubitaretur, accedens paulatim stetit super eminentiores qui erant coram altari gradus, ubi scilicet clericorum erat psallentium chorus, et ad eosdem congregatos clericos huiusmodi verba locutus est: Quare in tali negligentia servitutis meæ agitis officia? Cur ita negligenter etiam has nuper inceptas laudes cecinistis vespertinas? Nunquid putatis me labiorum solummodo motu delectari, et non pariter reverentia debita psallendi, nec non studio religionis vestræ omni? Cur me toties a requie mea excitatis, et nihil horum quæ commissa sunt vobis curam agitis? Sicut enim nunc cantantibus vobis et moventibus labia forinsecus vestra vagabantur corda, ita etiam in aliis temporibus et locis huc usque mihi servire solebatis, simulantes potius quam sequentes viam veritatis. Hæc et his similia dicens ad clericos generaliter deinde universos..... (35).

Nisi illud grave in quo coram altare lumen so-

(35) *Deest iterum integrum folium in cod.*

lebat ardere, ipsum digito monstrans dixi ad Dominum: Quia, Domine Jesu, nil aliud hic verberandi officio aptum adest, vel cum hoc ligno gravi corpus percussum alicui trade infirmitati, ut verborum tuorum saltem sic compellar recordari. At ille respondens ait: Non opus est istis, nec erit jam tempus agendis; in hoc enim nequaquam libet diutius consistere loco, sed redire in requiem meam quantocius volo. Quapropter super his quæ rogasti scito quia cum mihi sint omnia nota, gemitus et lacrymarum tuarum effusionem emendationemque morum pro confessione a te suscipio.

Post hæc ergo mihi valedicens, regressus est ad illum locum in quo prius stetit concionem increpans clericorum; et ibidem quoque prospiciens ad populum qui post chorum, sicut utique mos est constitit, huiusmodi sermonem ad eos protulit: Facite igitur, o laici, sicut boni solent viri, et nolite attendere ad opera prava, quæ videtis et auditis frequentissime a pastoribus, vestris videlicet clericis facta, sed potius juxta scientiæ vobis per gratiam divinam collatæ dona, operum quoque vestrorum dirigite studia, scientes procul dubio quia tanto major merces vestri erit quandoque laboris, quanto minus nunc ulla pastorum exempla ad viam vos incitant bonæ actionis. Multa quoque his similia admonitionis verba tunc ad laicos edidit, quæ quoniam a memoria mea longe sunt facta, libet hæc sola, quorum jam memini, quæque in sermonis sui fine omnibus illic commorantibus Dominus dixisse videbatur, hic ponere verba. Admonitionis, inquit, meæ jam memores estote, et omnes valete. His dictis mox eadem via ipsaque altaris plaga qua egressus est regredi cœpit, et intrans altare ultra non apparuit.

Evigilans autem ego et genas lacrymarum effusione adhuc madidas sentiens, stupore detinebar nimio, cogitans qualis hæc esset visio, an scilicet ex Deo per somnia, sicut et quondam, prius me admonente, an esset ex diabolo imaginibus plantasmatis illudente. Nam si ex Deo, quomodo convenit ut cum illo, qui optimus, imo qui solus est bonus, et cujus aspectum angeli hominesque sanctissimi nequeunt sustinere, homo nequissimus colloquium visus sit habere? Si vero ex diabolo, quomodo potest congruere ut is qui auctor est totius nequitiae quemlibet per somnia ad emendationem morum studeat convertere? Hæc et his similia tractans mecum, et nulla argumentatione conjicere valens somnii interpretationem, surrexi et omnia huiusmodi secreta Deo commendavi, simulque ex tempore illo timoris atque amoris divini aliquantulum plus solito concipiens, et orationi ac sacræ lectioni nec non et continentie majori studens, ab intemperata lascivia memet interdum cohibui. Mirabar enim valde quod prioris illius quod supra retuli, et istius somnii visio tantam mihi admonitionem administraret, quodque tanta utriusque convenientia esset,

futurumque quoddam inde miraculi magni præsignatum mihi credidi; ideoque intimis precibus sæpe tunc Dominum exoravi, ut, si ei fuisset acceptabile, ad religionis monasticæ vitam, quam olim quoque cum adhuc essem parvulus, pro eo quod præ multis in discendo pollebam, pollicitus sum, revocare dignaretur. Sed de his sufficiant dicta.

VISIO TERTIA.

Othloni ad vitam monasticam conversio, flagellis divinitus impactis promota. Prudentia et moderatio in castigandis puerorum erratis eidem ostensa.

Jam vero ad tertiæ visionis seriem enarrandam properare volo, quæ, quanto majori districtione accidit, tanto prolixioris sermonis ope indiget. Quamobrem, ut amplius faciliusque agnoscat quam justa severitate quantaque pietate me inter eandem severitatem potentia divina amplecteretur, reminiscens videlicet in ira misericordiæ suæ, commemorare libet aliqua ante et post visionis hujus enarrandæ textum.

Cum ergo post visionem proxime præfatam assidua meditatione id ad quod conscientia innuente divina admonitione cogebam tractarem, scilicet ut ad monasticæ religionis vota remearem, a qua pene invitatus patris mei precibus assiduis discessi, sed, obstaculis plurimis intervenientibus, paulatim eandem meditationem negligerem, interea accidit ut quidam archipresbyter, nomine Werinharius, in episcopatu Frisingensi præstantissimus, omnique non solum clero et plebi, sed etiam principibus summis in ea diocesi statutis verendus, in me commoveretur pro vitio quodam. Quem cum multi, arbitantes sine causa aliquid contra me commotum esse, pro me diu interpellarent, nec quidquam gratiæ obtinere possent, postremo etiam ego, fiducia accepta, contra eum ira stultitiæ commovebar, adeo ut versus plures (qui versus ita incipiebant :

O lator legis renovans decreta Catonis,

Multorum causæ mihi soli sunt referendæ)

in meam defensionem ejusque reprehensionem, quanta potui argumentosa sultilitate editos, in concilio quodam pro mei causa habito coram omnibus illic commanentibus ei legendos traderem, dicens ad illum : Quia in sermone communi non ita ut necessitas mea exigit eloquens sum, legite hanc epistolam et attendite si quid litteris respondere valeam vobis. Quibus acceptis et perlectis, licet iracundia nimia repletur, continuit se tamen aliquantum, et quasi tranquillo animo dixit : Has litteras, in quibus a te magis quam ab ullo homine unquam dehonestatus sum, seniori meo episcopo præsentare volo, ut ille decernat quid super tanta stultitia et audacia adversum me patrata agendum sit. His igitur dictis fit concilii quoque finis.

Quæ postquam gesta sunt, et archipresbyter Frisingiam reversus epistolam datam collegis suis ostendit, fuerunt quidam inter eos qui talem præsumptionem hactenus inauditam summa districtione

puniendam censerent : fuerant etiam alii tam mei quam archipresbyteri ejusdem amici dicentes eum incauta aliquid commotione in me excitatum esse, ideoque relaxari debere. Quibus etiam prævalentibus, legati ad me missi sunt, qui me proficisci Frisingiam persuaderent. Ast ego, licet diu renuerem, tamen consentiens tandem perrexi, virumque juxta quorundam amicorum consilia placavi. Sed ipsa placatio diu minime perseveravit, quia post non multum temporis exacerbatus est meis contumacibus verbis. Hæc autem omnia ita evenisse scio peccatis meis meruisse, quia ei qui Domino adversatur omnia adversantur. Cum igitur ex repetita injuria et archipresbyter adversum me incitaretur, et ego ob scientiæ liberalis, qua imbutus esse mihi videbar, inflationem magis magisque eum et dictis et scriptis criminari studerem, postremo mihi melius videbatur alio transmigrare, quam hujusmodi injuriis subjacendo plus laborare. Eoque plus id animo successit, quo libentius inter studiosos quosque et doctiores clericos quam inter villanos versari sæpe desiderabam.

Relictis ergo ad tempus meis omnibus, perrexi ad Ratisponam civitatem, ibique Burchardum venerandum abbatem cœnobii sancti Emmerammi pro mei susceptione rogans, cito impetravi rogata, pro eo scilicet quod cœnobii ejusdem monachi profectuosum sibi fore arbitrabantur meum scire in scribendo vel in docendo canonicos quoslibet. Interea ergo cum ibidem aliquandiu hospitarer, contigit quadam die ut ante fores hospitii dati residens in lectione Lucani occuparer. Legente itaque me ibi, subito ventus urens et vehemens ab australi parte adveniens vicibus tribus me adeo invasit, ut post vicem tertiam extra tectum residere illic ultra non auderem, sed, libro assumpto, ingrediens domum, primo quidem in magnum stuporem, deinde vero celeriter cecidissem in languorem. Verumtamen necdum sensi quid tanta significaret impulsio venti, utrum solita communis tempestatis foret immutatio, an aliqua ad me solummodo pertinens divinæ pietatis operatio. Omnibus quippe tunc utriusque hominis sensibus ita repente efficiebar destitutus, ut pro timore seu stupore interdum mihi viderer ab aliquo monstro atrectatus. Ideoque quoties a hac detinebar dementia vel illusionem, tam inter homines positus, quam etiam solus, velut litigando contra aliquem me jam jamque impugnantem continuata utebar sermocinatione. Verumtamen intereunisu quo potueram lectionem Lucani frequentabam.

Cum autem per unam fere hebdomadam tali detinerer infirmitate, nec ideo aliquantulum, peccatis meis exigentibus, de animæ meæ tractarem utilitate, subito in quadam nocte mihi solito more in lectulo quiescenti, vir quidam minaci vultu omnimode terribili habitu juxta me visus est stare, et in tantum me flagello quodam castigare, ut nullo modo crudelitati vel severitati humanæ simile quid arbitrare in ipso esse. Valde etenim dura ac diuturna imo

perennia videbantur esse verbera, quæ mihi recolo tunc illata. Inter quæ nimirum verbera visum est hoc diutius animo volvere, nequaquam a Domino missum qui tanto quemquam flagello cruciare posset. Sed et hoc reminiscor mihi visum fuisse, quia quotiescunque os aperire vellem pro venia postulanda, mox quasi indignans qui me verberavit, ferociora verbera amplievit, objiciens quædam crimina quæ mihi tunc videbantur nota, nunc vero minime reminiscor. Cumque flagella quæ mihi quidem tunc visa fuerant perennia, per noctem vero totam, mirabili sopore depressus pertulissem, primoque dehinc vigilassem, hoc autem luce clara feci, tunc, recordatis quæ verbera, quæ vulnera noviter sentirem, putavi ex eorumdem vulnerum cruore vestem sanctaque lectisternia madefacta. Postquam autem hæc discutiens nullo visu carnali probare potui, circumspiciens mirabar ubi essem, et quomodo talia pertulissem, diuque miratus opinabar me insanis morbo depressum. Sed iterum ab hac opinione retractus, et reminiscens quod quondam legerim sanctum Hieronymum in somnis verberatum fuisse, arbitrabar mihi aliquid simile evenisse. Rursumque ab hac etiam intentione revocatus sum, pro eo quod mihi perverso et illi sancto viro nullius rei similitudo conveniret.

Aliquandiu ergo hoc modo cunctatus nutanti gressu surrexi, excitatoque puero qui coram me dormivit, interrogavi si quid tumultus in habitaculo illo noctu audiret? Quo respondente: Nihil, tunc magis magisque admirans, et non recolens quod spiritualia sine quoquam corporali sonitu eveniant, abstracta veste, petii ut si forte vel in dorso aliqua stigmata ulcerosa videret, mihi intimaret. At ille punctis quibusdam excrescentibus omnem cutem repletam esse dixit. Tunc tandem vix credidi, quod omnimodo probavi. Fateor quoque quia tunc satis exauditus sum in hoc, quod, ut supra retuli, Dominum me flagellare petii. Patefacta ergo utcunque visionis hujus qualitate, non molestum, quæso, videatur lectori, si mox quæ successerunt subjungam, qualiter videlicet me descendente a Hierusalem in Jericho et incidente in latrones pessimos, qui me, despoliantes plagasque imponentes, dimiserunt semivivum, Samaritanus ille optimus iter faciens vidensque me semivivum relictum, misericordiam motus sit, et appropians alligavit vulnera mea infundens oleum et vinum: oleum quidem omnibus olivarum generibus suavius, vinum autem omnino aceto amarior. Fortassis autem hæc utriusque infusio intimata aliis, duris scilicet et improbis, ad compescendam eorum improbitatem, attestante Scriptura: *Uno pestilente flagellato multi corripuntur stulti* (Prov. xix, 25); pusillis quoque et lapsis prosperanda pietatis divinæ visitatione proficiet, sed et adhuc stantes, ut inceptis persistentes aliena pericula evadant, admonet.

Ut igitur memini, diebus duobus post ea quæ secreto spiritaliterque passus sum flagella transactis,

A nullaque ad condignam penitentiam intentione exinde compuncto,

Confestim publice vario languore gravabar,
Et, quod cunctigenis est plus miserabile morbis,
Nunc, quasi phreneticus, vix a multis religatus,
Mox velut exanimis desperatusque jacebam,
In tantum pressus conventu dæmoniorum,
Ut nec pro venia, qua jam moribundus egebam,
Catholicæ fidei tenuissem scita vel ulla:

Sed ne signa crucis potuissem ponere fronti.

Interea crebro visu rapiebar amaro,

Quo nimis horrendas potui cognoscere pœnas.

Hoc quoties fuerat, mihi visum est esse perenne.

Tunc tandem sensi quod jam mereantur iniqui,

Et memini dictum: Deus inspicit omne secretum,

B Qui sic cuncta mei denudatis intima cordis

Judicio justo dedit his me semper inesse,

Quæ olim cum reliquis evadere posse putavi.

Nam nihil injustum me tunc perferre querebar,

Verum mirabar divinæ vim pietatis,

Tempore sub tanto stolidum memet patientis.

Hæc autem infirmitas in secunda vel tertia Quadragesimæ hebdomada incipiens continua vexatione usque ad feriam quintam Cœnæ Domini perseveravit. In nocte enim proxima præcedenti quodam somno suavi recreatus, vires tantillas exinde suscepit. Quibus paulatim ita augmentatis, ut me in sancto die Paschæ ad ecclesiam posse venire gratularer, postea sub tempore parvo ad pristinam sanitatem perveni. Interea vero plerique de proximo sancti Emmerammi cœnobio monachi me visitantes, et quantæ infirmitatis miseriam pertulerim, quod quoque non frustra fieret correptio tanta, commemorantes, sæpe suaserunt ut me subjiciens Christo, cujus gratia mihi reddita sit vita, apud suum cœnobium monachalem susciperem habitum. Ego vero in primis, præteriti languoris vexationem satis recolens, spondi. Deinde vero quanto plus corporis sospitas augebatur, tanto magis oblitus quos passus eram cruciatus, et quæ sunt visa reputans ut somnia vana, ejusdem sponsionis intentionem neglexi. Fæx namque mea nondum erat exinanita, ideoque justum fuit ut de calice iræ Domini iterum gustarem, sentiremque quam durum sit contra stimulum calcitrare: simul etiam, ut credo, hæc omnia idcirco facta sunt, ut Deus omnipotens, qui omnes homines salvos fieri vult, in me aliis quoque divitiis potentiæ, patientiæ bonitatisque suæ, ostenderet, mortificans me toties et vivificans, deducens ad inferos et reducens. Audiant, quæso, hæc mites et lætentur, magnificentque Dominum mecum, et exaltemus nomen ejus in idipsum.

D Postquam igitur eo quo dictum est modo ex infirmitate celeriter convalui, omnesque angustias nec non plagas, quas tam in anima quam corpore perpessus sum, contempsi, iterum licet a pluribus dolorum meorum consciis mundana deinceps negotia abnegare admonerer, ad sæculum redire disposui. Cumque hoc assidua intentione tractarem, diemque

etiam in quo profecturus essem ex urbe Ratispona deliberarem, tunc per dies octo antequam affectarem proficisci ægrotare cœpi, et in languorem talem decidi, ut pars quidem corporis quædam, item facies caputque simul totum miserabilibus et insolitis verrucarum stigmatibus circumdaretur, reliqua autem membra omnia, exceptis linguæ labiorumque motibus, gravissimo paralysis [*cod.*, paralyti] morbo velut mortificata efficerentur. Cumque dies tres in hujusmodi infirmitate gerens, et universorum pene membrorum officio destitutus, nullam vitæ hujus spem retinerem, misi et vocavi festinantes monachos quosdam de proximo sancti Emmeramini cœnobio. Qui cum citius advenissent, suppliciter petii ut ad illam vitam monasticam, ad quam me sæpius benigna attrahebant suasionem, tunc suscipere dignarentur pro Dei solummodo amore. At illi intuentes me, et visu verrucis excrescentibus desperatum omnique pariter membrorum officio debilitatum, cur, inquiunt, habitum talem nunc desideras, cum vix flatum ferens citius te jam obitum scias? Si vero forsitan Deo volenti tibi spatium vivendi protelatur, quid utilitatis tam cæcus et paralyticus, quod procul dubio semper eris, in hac vita, quam modo expetis, unquam exercere poteris? Cum enim nuper post immensa infirmitatis tuæ tormenta sanus esses effectus et nos te sæpius admonentes libentissime in congregationem nostram suscipere voluissemus, utilius tibi atque nobis hujus professionis adimpleres vota; sed nemo nostrum tunc potuit tibi persuadere talia. En patris pœnam, quam diximus esse futuram. Perspeximus nempe te talem evasisse languorem ut nihil aliud tibi postea foret agendum, nisi ut mundanis omnibus relictis secederes in monasterium. Quibus ego respondi dicens: Ita esse, ut asseritis, fateor. Nam corporis mei satis probat angustia qualis hucusque fuerit animi industria. Sed dolori meo, precor, parcite petitionibusque meis, dum adhuc infelicem animam teneo, succurrite. Illi vero ad hæc misericordia moti et, quantum in eis esset, petita polliciti abierunt, atque celeriter redeuntes mihi nuntiaverunt in hoc universam fratrum concionem consensisse ut, si vitam redditam sanitas exsequeretur talis, quæ me implicari permetteret exercitio alicui usus cœnobialis, tunc demum abdicatis prius rebus cunctis sæcularibus benigne me susciperent in congregationis suæ corpus. Hoc responso accepto, licet de sanitate corporis exquisita adhuc incertus essem, magnum deinde sospitatis incrementum gratia opitulante divina citius advenire sensi.

Cum autem tantam Dei gratiam sentirem adesse, ad cætera consequenda animabar valde. Adveniente igitur crastina die, ita vigor corporis augebatur ut sine alterius sustentatione egressus, id quod pridie per alios expetivi, egomet ipse ad cœnobitas priores veniens studerem deprecari. Sicque factum est ut petitionem meam tanto promptius susci-

perent quanto magis salutem desperatam in me inolescere conspicerent. Jure itaque mihi constat repetendus ille Psalmigraphi versiculus: *Castigans castigavit me Dominus et morti non tradidit me* (*Psal.* cxvii, 18). Igitur ex infirmitate etiam illa celeriter ad sanitatem pristinam restitutus sum, excepto quod, pene per omne tempus, quo extra monasterium convalescendi gratiam præstolabar, visione varia in somniis inquietabar. Quasi enim cujusdam interitum minitantis, nisi quod nuper vovebam cito complerem, imago sæpe astare videbatur. Et hæc fuit causa maxima, quæ me in monasterium citius ire compulit. Quæ vero deinde mihi acciderunt tam ex solita divinæ pietatis subventionem quam diabolicæ fraudis machinatione, licet multa utrinque fuerint (nam nec Deus consuetæ misericordiæ et correptionis quidquam in me minuit, neque adversarius solita nequitia me impugnare cessavit), tamen quia ab incepto opere longius evagari me faciunt et in alio opere latius eadem jam protuli, duo tantum hic, quæ tam vigilando quam quiescendo passus sum, quam brevissime queo edere studeo.

Post tempus igitur nonnullum, quo aufugi in cœnobium, quia existimabar instructus aliquid in liberali scientia, commissa est mihi licet immaturo doctori invisæ puerorum disciplina. Cum autem inter eos plures provecioris essent ætatis, qui scilicet, sicut illa solet ætas, sæpius excederent disciplinæ metas, unum ex eis, qui maxime protervus mihi videbatur, corripiens coram aliis, plusquam decuit, probrosis asperrimisque afficiebam verbis; adhuc enim propriæ alienæque fragilitatis ignarus credebam nil mihi fore noxium quocumque modo increparem eum, qui mihi jure subditus erat, adolescentem stolidum. Increpatione autem hujusmodi peracta, ille quidem videbatur satis mœstus; ego vero mox a pristina animi constantia et gratiæ supernæ fiducia destitutus, in tantam pusillanimitatem miseriamque nec non metum magis ac magis deveni ut celeriter aut terra hiante, seu aliqua absorberi putarem vindicta cœlesti. Sed cum talia die illa tota ab increpationis perpetratæ paterer hora usque ad vesperam, primo ubi vel in quo tantum mentis mœrorem meruerim, dubitavi. Dehinc cuncta ipsius diei diligenter retractans gesta, per amara correpti juvenis verba hanc etiam mihi amaritudinem evenisse conscientia reatus agnovi continuoque, ut in tanta poteram molestia, pietatis divinæ solita exquisivi solatia. Nec tamen ea die sequentique nocte sentiebam aliquid minui doloris magnitudinem imminentis; quin imo cum etiam tempore statuto requiescere vellem dormiendo, specie multimoda terroris præpeditus nequivi suscipere requiem ullam soporis. Quamobrem vix præstolans fratres ad laudes nocturnas exurgentes easque peragere, rursum postea libertate orandi secretissima potitus, suffragia sanctorum per singulas præstratus aras suppliciter exquisivi, obs-

crans, ut per eorundem sanctorum intercessionem pietas divina et mihi misereretur, et qualiter illum juvenem exasperatum placare possem pandere dignaretur. Nam inter cæteras animi molestias valde ex hoc affligebar quomodo illum, qui mihi subditus erat, opportunissime absque suo meoque damno reconciliarem? an genibus flexis, ut placantur seniores? an tantum verbis, ut placatur minor ætas? siquidem flexis genibus utriusque damnum esse sum arbitratus; ejus, scilicet, propter elationem, quam forsitan sibi postmodum inde vindicaret; mei vero ideo, quod arguendi illum post humilitatem hujusmodi exhibitam ulterius minor fiducia mihi restaret. Cum ergo in tali positus molestia lacrymis precibusque copiosis usque ad diem clarum insisterem et ab omnipotente Deo quid super ambiguitate imminente agendum foret, deposcerem aliqua manifestari indicia, ecce subito egrediente me a quodam oratorio prædictus juvenis occurrit, et coram me humiliter sese prosternens, pro injuria, quam pridie correptioni meæ detrahendo seu contradicendo perpetravit, veniam petit, promittens in reliquum se nunquam talia mihi facturum simulque suppliciter rogans ut, si quando humana fragilitate seu etiam ignorantia cogente in aliquod vitium, quod perfacile juvenibus subrepat, laberetur, non mox a me, juxta zeli fervorem solitum, coram cæteris correptus scholasticis confunderetur, sed ut potius pietate gratuita illum, quem minime edificaret correptio aspera et manifesta, vel attentare studeam prius cum aliqua correptione leni ac secreta; sin id parum proficere in ipso cernerem, tunc sibimet, prout jus postularet, districtissima ratione occurrerem. Hæc et his similia juvene illo supplicibus sagacibusque verbis proferente et memet benigne ad preces ejus respondente, intellexi gestum in utrisque divinæ opus clementiæ; in illo quidem, quia compunctus pro admissis prior quæsitit veniam; in me autem, quia humiliato eo magna mihi interim compunctio oriebatur simul et pœnitentia. Dehinc ablata est omnis illa recens molestia factumque est ut ex hujusmodi vitio deinceps cautior esse studerem in corripiendo.

VISIO QUARTA.

Demonibus ad desperationem et perfidiam incitantibus, angelico monitu Othlonus in spe ac fide roboratur.

Ante decennium agente me decaniam in monasterio nostro, et abbate, non juxta regulæ sanctæ instituta, sed secundum episcopi præceptum vel juniorum quorundam affectum plurima illuc disponente, ego jugiter, quantum potui, præceptis hujusmodi consentire nolui. Qua de re inter me et abbatem nostrum discordia magna exorta est, cum neque ille sua, nec ego mea vota mutare vellem. Interea vero sæpe per memetipsum, sæpe per alios illum rogans ut, quia mores mei sibi omnino displicerent, me a decania commissa absolveret, nec hoc

A per tempora multa obtinere valui. Unde factum est ut, quia nulla apud eum impetrare potui, zelo plus justo ductus aspera incautaque dicta quædam ita contra eum proferrem ut me quoque meledictione connecterem. Pro quibus, licet pœnitentiam tunc coram abbate egissem, tamen quia coram Deo, in quem solum maxime peccavi, idem facere neglexi, post dies paucos in infirmitatem decidi. Hæc autem ita esse credo, quia correptionis divinæ gratiam a pueritia usque in præsens habui sæpiusque hoc a Domino petii, ut quotiescunque aliquod peccatum grave clam seu palam committerem, continuo vel post paucos dies gravi etiam infirmitatis seu tribulationis alicujus molestia afficerer; unde et infirmitatem proxime dictam credo pro ea causa, quam modo protuli, evenisse. Infirmitas autem eadem ita facta est.

B Cum per duos vel tres dies languor invalescens me in domo infirmorum manere cogeret, accidit ut ibi in lecto nimium languidus jacens post completorium sperarem me melius habiturum, si surgens sederem ante lectum. Quo facto, videbam per lumen ibi accensum quasi fumo repletam esse totam domum. Qua de re et horror simul et timor me ita invasit ut pene omni fide et fiducia, quam in Deo habere solebam, destitutus surgerem et ad eum laicum, qui illic ad vigilandum deputatus erat, pro me benedicendo nutabundus ambularem. Cumque ante ejus lectum starem, pudore nimio captus quod ab eo benedictionis gratiam ullam petere vellem, redii sine effectu. Rursum ad cujusdam fratris ægroti lectum pro causa eadem deambulans eumque dormire sentiens similiter feci. Interea magis horrore visionis fumosæ repletus ad lectum meum redii fessus ibique residens meditabar quid facerem quove fugerem tale monstrum. Neque enim dubitavi hoc fore per malignos spiritus, qui inter ipsum fumum certare qualiter me vexarent mihi videbantur. Cum autem diu certamen hujusmodi non carnaliter, sed spiritaliter agi sentirem, neminemque illic comorantem mihi succurrere sperarem (nam omnes nimio erant somno depressi), tunc fide aliquantula recepta psalmos quosdam canere cœpi. Et hac decantatione egressus proximam sancti Galli Ecclesiam intravi ibique coram altare prostratus, eo quo potui nisu psallendo oravi. Interea vero, quia peccatis meis exigentibus omnis vigor mentis et corporis in me cito defecit, sensi per spiritum quomodo mihi labia a malignis spiritibus comprimebantur, ne ad psallendum moveri possent. Sed me contra hæc manibus utrisque ad labia aperienda aliquandiu concertante, fatigatus sum, ita ut facile os aperire nequirem. Tunc ab ecclesia illa exiens reptando potius quam ambulando, in illam, quæ ibi maxima est, sancti Emmerammi ecclesiam perveni, ut vel illic aliquod immentis miseriæ levamen adipiscerem. Cæterum eadem quæ prius ibi pariter passus et vix aliquibus verbis præ infirmitate orando prolatis, gressu difficili ad lectulum redii, sperans me vel pro

lassitudine requiem aliquam soporis salutiferi tunc posse sortiri. Cumque pro hac spe lecto me ponens nil sperati soporis capere potuissem, sed, quocumque me verterem, illa fumosæ visionis indicia aliquomodo sentirem, jacebam nimia tam animi quam corporis infirmitate detentus.

Inter hæc vero, cum neque prorsus me vigilare nec penitus dormire sensissem, repente mihi visum est quod in campo quodam mihi noto fuissem circumdatus multitudine dæmonum plausu cachinnoque ingenti coram me ludentium. Ego autem nihil dubitans qui essent quantaque malitia omnia facerent, quanto majori risu eos occupatos vidi, tanto tristiores me exhibui, utpote qui illos perditionis meæ causa congregatos credidi. At illi, ut viderunt me nullatenus eis velle arridere, in iram excitati sunt nimiam dicentes: Nunquid tu nobiscum gaudere et joculari non vis? Quia ergo elegisti tristitiam, satis profecto experieris illam. Quibus dictis mox circumvolantes undique et invicem se cohortantes in mei contritionem dicentesque: Quid modo tardatis in eo quod sæpe petistis? En est in manibus vestris, quem assidua circumventionem quæ sistis. Exinde proficisci cœperunt, et me utroque latere percusso secum ire ea, qua ipsi ierunt velocitate, compulerunt. Iter vero eorum, ut mihi videbatur, tanta celeritate agebatur ut sub momento brevissimo latissima terræ spatia circumirent. Quod cum pariter facere nequirem, et tamen a spiritibus malignis percussioibus crebris impellerer, præ angustia et difficultate spiritus videbar mihi cito deficere. In hujusmodi ergo difficultate multa ineffabilia passus multaque loca citissime peragrans, tandem positus sum in quoddam præcipitium tale, cujus summitas vix me caperet, cujusque ima nullus visus pertingere posset. Ubi me circumspiciente, si quis evadendi locus esset, qui tamen non esse videbatur, undique circumvolantes ad me dæmones dixerunt: Ubi ergo nunc est spes illa quam in Deo habuisti? Ubi quoque est ipse Deus tuus? nescisne quod neque Deus, ut dicitur, est, neque illius potentia contra nos quidquam prævalet? Et ut hoc ita esse absque dubio agnoscas, respice quia nemo hic est adiutor tuus nemoque te eripere potest de manibus nostris. Elige ergo nunc quid facias, quia nisi illa quæ nobis placeant fatearis amodo te acturum, hic præcipitaris in abyssum. Ast ego hæc audiens angustia undique deprimebar pro eo quod neque illis consentire neque resistere tutum esse rebar. Recordabar enim licet mente infirma, quia fide certissima olim credidi et legi Deum ubique præsentem esse ideoque circumspexi, si forte, ut credideram, aliquod ex Deo mitteretur subsidium. Cum autem interea dæmones acriter insisterent, exigentes a me quid eligere vellem de proposito, et in eo pene res esset ut quæ sibi placita forent me acturum promitterem, subito quidam vir visus est prope me stare dicens: Ne facias quæ compelleris, quia non conveniunt. Omnia enim sunt falsa quæ ab his pessimis seductoribus

A modo audisti. De fide namque, quam in Deo dudum habuisti, certissimus esto. Sed et hoc scito quia omnia quæ passus es novit Deus et ad profectum tuum fieri permisit. His dictis celeriter nusquam comparuit.

At dæmones mox post ejus discessum undique solito more circumvolantes ad me dixerunt: Miserime, quid huic, qui te decipere venit, aliquid credere cupis? Nonne ex hoc potes probare illius qualitatem quod nec hic diutius manere nobis præsentibus audebat? Fac, miser, quod facturus eris, committens te nostræ potestati.

Hæc et his similia dicentes et me interea nimio furore auferentes, discesserunt inde et per plana et aspera, per excelsa et profunda uno eodemque modo diu vagantes, me per utrumque latus crudeliter percussum secum ire celeriter jusserunt atque in præcipitium multo periculosius priore statuerunt, ubi idem, ut prius, plurima opprobria variasque minas ebullientes, adeo me terruerunt, ut eadem, quæ etiam prius, facere cogitarem. Sed cum in hoc bello æstuares et aliquandiu differens facere quæ cogebam propter solatia prædicta circumspicerem, si forte iterum aliquod præsidium a Deo mitteretur, subito idem qui et prius apparuit, majorem ostentans fiduciam quam prius. Nam illa consolatoria verba, quæ antea clam, tunc manifestim protulit, dicens: Noli, quæso, noli peragere quæ deliberasti, sed confortetur cor tuum contra impugnantes. Cui ego respondi: Nequeo, Domine mi, tanta pericula tandiu sustinere, cum et turba ingens contra me pugnet et nemo me adjuvet. Nam postquam me consolans nuper discedebas, acriora me ab istis nequissimis spiritibus pati tormenta efficiebas. Quapropter vel nunc mecum perseverans adjuva me, ne dum iterum discesseris, majora etiam mihi tormenta iterum efficias. At ille dixit: Non, quantacumque tibi minas inferant, prævalere possunt, si tu tantummodo fide speque constanti in Domino perseverare studes. Confortare ergo, quia quanto graviora amodo certamina sustinebis, tanto citius finientur. Ad hæc etiam denuntiatio quia si bella Domini constanter præliaris, in futuro æterna accipies præmia, et in hoc sæculo celebri dilataberis memoria.

Hæc igitur secundo dicens evanuit, me discessu suo in maximo constituens periculo. Nam dæmones in ejus quidem præsentia nihil contra me præsumebant; postquam vero discessit, tanta in me crudelitate sæviebant ut ea quæ prius agebant levia viderentur, dicentes: Experieris profecto, quid ille surro tuus tibi succurrere possit. Nonne diximus tibi et prius quia nemo eripere te valet de manibus nostris? Cur nobis toties eadem dicentibus minime credis? Ille seductor tuus modo fecit, sicut etiam prius fugiens nos. Audivimus namque quædam magna tibi promittentem, scilicet ut, si ejus seductionibus obtemperes, celebrem te fieri in mundo; econtra vero nos tibi dicimus et omnino denuntia-

mus, quia, nisi monitis atque jussionibus nostris obedi-
eris, ad tantam te confusionem perducemus, ut per
omnem terram eadem confusio divulgetur. Ad hæc
etiam tibi intimamus quia, si aliquomodo manus
nostras jam evaseris (quod tamen impossibile fore
credimus), persecutiones maximas per nos semper
patieris. Cum ergo hæc atque his similia sæpius
repetentes me angustiis ineffabilibus affligerent, in-
terea, gratia divina efficiente, tintinnabulum sonuit
primum ad nocturnæ laudis signum. Quod ubi in
lecto jacens moribundus audivi, ad me ipsum pau-
latim reversus, sentiebam me hac vita perfrui, nec
quid fumosæ visionis ultra vidi. Recordatus quoque
verborum, quæ mihi in visione a viro me conso-
lante nuperrime dicta sunt, dixi: O quam vera di-
cta ille protulit, qui conflictum meum cito finiendum
esse modo prædixit! heu, heu, quod per omne noctis
hujus præteritum tempus mihi laboranti nesciebam
esse profectuosum hujus tintinnabuli sonum! nam,
si scirem, quantumcunque væ mihi inesset, vel re-
ptando in dormitorium venirem, ut aliquem ad idem
tintinnabulum longe prius sonandum excitans, an-
gustiam diuturnam visionis laboriosissimæ aliqua-
tenus minuissem.

Verumtamen deinde in tantam corporis et animæ
infirmi-
tatem decidi ut ex imminentis doloris ma-
gnitudine frequenter ab hac me vita citius subtrahi
optarem. Postquam vero convalui, in hoc visionem
prædictam veram esse sensi, quod plurima tentatio-
num jam diu in me tepescentium pericula malignis
spiritibus, sicut promiserunt, persequentibus reca-
lescere cœperint. Porro de reliquis quibusdam a me
dictis et tunc et adhuc ita incertus sum, ut absque
gratia Dei, in qua confidere et credere variis instru-
ctus sum experimentis, me nihil meruisse, nihil in-
posterum posse mereri sciam.

VISIO QUINTA.

*Quam detestandus in clericis luxus vestium sit cui-
dam ostensum.*

Cum puer adhuc ad monasterium Herveldense
scribendi causa transmissus fuisset, contigit me
agnoscere visionem magnam de cœnobio Hildine-
sheimensi. Inde namque duo canonici a beatæ memo-
riæ Godehardo episcopo discendi gratia ad scholam,
quæ per idem tempus sub ablate Arnulfo ibi satis
pollebat, mihi sunt, quorum junior Hoto, alter vero
Wolfharius dicebatur. Hinc igitur Wolfharius con-
sidentibus sæpe nobis in collatione tam spiritalis
quam carnalis doctrinæ, et utrisque de sua patria
aliquid narrantibus, referebat mihi de suo mona-
sterio dicens: Ante annos quam plures consuetudo
fuit talis in monasterio nostro, ut nemo clericorum
aliis nisi pretiosissimis uteretur vestimentis tam in
quotidianis quam in festivis diebus. Simili quoque
ornatu sedilia simul et lectisternia eorum habeban-
tur, quantoque quisque locupletior erat, tanto pre-
tiosiore suppellectilem habebat. Cumque hæc sine
judicii superni respectu diu gererentur, apparuit
angelus Domini cuidam vicino clerico in visione, di-

agens: Vale et dic episcopo civitatis hujus ut et se
et suum clerum ab immoderato illicitoque ornatu
contineat, ne forte super eos ultio divina veniat.
Evigilans autem clericus et visionem pro delusoriis
somnia reputans jussa neglexit. Sed angelus Domini
iterum clerico prædicto similiter apparens, ait:
Quare præcepta mea contempsisti? Cave ne ultra
facias. In veritate enim dico tibi quia, si amplius
facieris, non impunitus evaseris. At clericus, licet
aliquandiu de visione tractans pertimesceret, tamen,
ut prius, tandem neglexit. Tertia autem vice angelus
adveniens non, ut antea, clericum per somnia ad-
monuit, sed palam excitavit eum, dicens: Cur toties
præcepta mea contemnere ausus es? Nonne dixi
tibi quia, si amplius contemneres, ultionem aliquam
sentires? Cui clericus respondens, ait: Non, domine
mi, contemnens talia feci, sed quia tantam senioris
mei episcopi indignationem exinde commovendam
sciebam ut, nisi signum aliquod monitis talibus ad-
derem, periculum maximum incurrerem. Ad hæc
angelus: Si, inquit, signum a me exigis, suscipies
pro certo. His dictis sumpsit quoddam flagellato-
rium, et cum eo diutius cædens clericum dixit:
Ecce signum, quod petisti, sin alias nostris non
curas credere verbis, signum donamus, cui differt
credere nullus. Vade ergo nunc et perfice nostra
jussa. Qui mox nil dubitans abiit ad episcopum eique
angelicum retulit mandatum. Cæterum episcopus
audiens hujusmodi dicta, indignatione comprehen-
ditur nimia: Quare, inquiens, tales somniorum
tuorum nugas stolidissime præsumpsisti mihi re-
ferre? *Hæc et hæc mihi Deus addat, si præsum-
ptionem tantam nequitia tua impune ferat.* Quibus
dictis clericus progrediens ab eo pusillum exiit se
vestimentis citoque regrediens ostendit dorsum ni-
miis verberibus exaratum, dicens: En quale signum
accipere merui, cum te nimium metuens Deo re-
bellis exstiti! bis namque jussus a Deo ejus tibi
deferre mandata, sed propter tuum timorem non
obediens tala pertuli flagella. Talibus igitur dictis
simul et visis exterritus episcopus mandavit fieri
synodum, in qua conveniret omnis turba clericor-
um. Quo cum advenissent, omnibus mandata divina
innotuit, omnes ad pœnitentiam, omnes ab incon-
gruo vestimentorum ornatu abstinere admonuit. Hac
instructi admonitione cœperunt omnes se ædificare
vestiumque ornamenta mutare.

Deinde vero non multo tempore transacto et
hoste antiquo ad id quod consuetudo mala illexerat
retrahente, paulatim omnes ad consuetas totius su-
pellectilis phaleras redierunt; tunc iterum ad eos
misso eodem clerico per angelum Dei admoniti
sunt, ut supra, simulque denuntiatum est eis ut, si
tertio repeterent solita, ultione punirentur severis-
sima; quod et ita factum est. Nam dum, *sicut canis
revertens ad vomitum suum*, ad noxia voluptuosi
ornatus blandimenta more solito omnes remearent,
accidit ut, quodam die inter missarum celebrationem
tantus fulgurum tonitruumque fragor igne discour-

rente permistus ecclesiam invaderet, qui et durissimos ejusdem ecclesie muros quodam loco quadrifida incisione, sicut hodie videri potest, penetraret et subdiaconum interea legentem per medium scinderet, presbyterum vero ac diaconum ad missas paratos semivivos efficeret. Præterea nemo clericorum vel in ecclesia vel in cœnobii claustris usquam commorantium relictus est, qui non aliquam corporis debilitationem tunc perceptam in reliquum tempus semper retineret. Unde factum est communi consilio ut omnes ibidem conversantes clerici non solum superflua vestimentorum ornamenta, sed etiam inutilia quæque morum abjicerent fastigia. Ex illo namque tempore usque in præsens nemo clericorum apud nos commorantium protendentes pellicii sui manicas pallio pretioso ausus est circumponere, quæ ab aliis clericis, ut libet, usurpantur. Hæc autem ita esse in meo probare potes pellicio, quod nullo sciro ornatu, sed tantum linteamine honesto videtur circumdatum.

Talia igitur mihi retulit ille prænominatus clericus, cum olim conscholastici essemus; quæ etiam ego ad ædificationem refero aliorum, illorum scilicet qui cum pastores sint Ecclesie aliisque pro religionis speculo præponantur, nullum arbitrantur esse vitium quod semet instar sponsi omnimodo adornare conantur, quasi ad se non pertineat id devitare, pro quo agnoscunt alios non solum correptos, sed etiam condemnatos.

VISIO SEXTA.

Injusta bonorum alienorum exactio et direptio quanta in purgatorio pœna castigetur.

In habitu canonico adhuc constitutus juvenilique ætate a beatæ memoriæ Meginhardo Wurzburgensi episcopo scribendi causa vocatus sum. Quo dum venissem, in ipso adventus mei initio audivi ab hospitibus meis quamdam visionem ibi noviter accidisse, quæ Christi fidelibus intimata potest prodesse. Fuere namque ibi duo tribuni sub uno tempore sua potestate potiti, quorum unus Adalricus, alter vero, ut memini, Engilpertus est vocatus. Sed Engilpertus ancillam quamdam habuit, quæ in magna infirmitate diu posita tandem obiit. Qua defuncta dies altera expectatur, ut interim, quæ sepulturæ essent necessaria præparentur. Cum autem die crastina adveniente plebs non modica ad deportandum funus procederet, ecce subito defuncta jam jamque deportanda ad tumulum sese erexit; quod factum omnes, qui aderant, perterruit, putantes hoc potestate diabolica fieri. Sed quæ revixit errantes cito correxit, dicens ad illos: Nolite, quæso, propter me aliquo errore seduci. Vere enim reviviscens illa sum, quæ et prius, per Dei gratiam a morte revocata, ut vivis quibusdam ejus mandata referam. Celeriter ergo vocate Adalricum, quia ad eum missa sum. Quo vocato et astante dixit: Pater vester Ruotpoldus in pœna maxima infernali constitutus misit me ad vos, ut pro Dei amore et ejus relaxatione illum curtilem locum reddatis, quem causa in-

A justa ab illo usurpatum sciatis. Sed et hoc intimari vobis petiit, quia, nisi ille locus ei cui injuste ablatu est fuerit redditus, nec elemosyna nec ulla beneficia a vobis facta illum ab æterna pœna absolvere possunt. Pro eodem quoque mater vestra, quam in paradiso inter multa sanctarum virginem millia constitutam illuc translata, vidi, unice obsecravit, ut et vos et patrem a perpetuo cruciatu liberare curetis. Multa quoque alia, quæ jam non recolo, de eadem muliere resuscitata mihi dicta sunt.

Hoc autem modo, ut audivi, ille curtilis locus injuste fuerat a Ruotpoldo ablatu. Erat namque in civitate quidam urbanus ita pauper ut Dominici census debita per unum vel duos annos reddere nequiret. Cumque ob hoc ad eodem Ruotpoldo, quia magister ejus erat, sæpius facto concilio ad reddenda tripliciter vel amplius Dominici census debita, quæ statuto tempore non sunt reddita, cogere, et ille pro paupertate nec simpla dare posset, postremo necessitate nimia coactus, tum etiam ejusdem Ruotpoldi avaritia impulsus, curtilem locum, qui ex paterna hæreditate provenit, quique, ut mihi dicebatur, prope basilicam sanctæ Helenæ in plaga septentrionali jacet, traditione publica ipsi condonavit, sicque illa pericula quæ pro debitis sustinere cogebatur evasit. Ruotpoldus vero locum sibi traditum magnificis ædibus exornans post obitum suum reliquit filio Adalrico, quem ergo etiam vidi. Sed idem Adalricus ea quæ sibi dununtiata vel mandata sunt a patre et matre defunctis nullatenus implere voluit, eligens magis cum patre æterna morte damnari quam tellure parva privari. Hujus visionis relatio etiamsi illi, pro quo specialiter facta est, non profuerit, aliis tamen qui aliena rapere et in potestatem suam redigere nituntur patefacta prodesse valet.

VISIO SEPTIMA.

Exemplum sacrilegi monasticorum bonorum direptoris in altera vita puniti.

Huic quoque similem pene visionem hic adnectere volo, quam mihi motus quidam frater retulit nuper, qui hæc se a sancto Leone papa nuperrime referente dixit agnovisse. Referebat autem hoc modo quia, cum prædictus papa in Germaniam venisset et in loco quodam missam celebrans sermonem faceret de varia cœnobiorum destructione per injustam possessionum ablationem facta, postremo intulerit hanc visionem dicens: Ut ergo apertius agnoscatis quanto reatu implicantur raptores injusti, exemplum quoddam vobis memorabile dicam.

Duo igitur fratres, cum simul pergerent equitantes, repente viderunt turbam magnam in aere non procul a terra commeantem. Qua de re valde mirantes atque trepidantes sanctæ crucis signum sibi indiderunt, et adjurantes eos in nomine Domini, qui essent interrogaverunt. Tunc unus ex illis tam in habitu quam equitatu strenuo militi omnino similis transiens ad eos dixit: Ego pater vester rogo vos suppliciter ut illud prædium, quod scitis me a cœnobio illo injuste abstulisse, pro amore Dei libe-

rationis que mea causa reddatis. Si enim non reddideritis, nec ego, nec vos, nec ullus posterorum idem prædium retinentium effugiet ignem perpetuum. Cui respondentes filii dixerunt: Quomodo, pater, possumus relinquere tantam possessionem, qua nec tu in hoc mundo positus, nec nos post te carere valemus? Sed nec ulla re videris indigere, qui in habitu satis ornato jam procedis. Ad hæc pater ait: Proh dolor! qualis est iste decor quo hactenus utor. Ubi quocumque enim mihi contingit esse, intolerabili torqueor igne. Sed et omnia quæ visu, auditu vel tactu contingo, comburere me sentio. Et ut hoc ita esse absque dubio sciatis, hastam hanc, quam in manu teneo, apprehendite (nam eam in manu ferre videbatur); moxque unus illorum probare volens quæ audivit, concitus eandem hastam arripere studuit. Sed priusquam cæpta perficere posset, præ nimio calore dimisit eam. At pater antequam in terram cadendo pervenisset, celeriter sustulit dicens: Scito quod, si ipsam hastam projecisses in terram, majorem mihi exinde efficeres penam. Deinde vero priora repetens dixit: Iterum peto, filii mei, ut impleatis preces patris vestri. Quibus dictis nusquam comparuit imago colloquentis.

Tunc iidem fratres instincto divino correpti cœperunt inter se diligenter tractare super paterna petitione dicentes: Si retinentes prædium quod pater noster injuste abstulit, ei non subvenimus, nos pariter procul dubio perimus. Quid enim proficimus, si mundum totum lucremur, animarum vero nostrarum detrimenta patiamur? (*Matth. xvi, 26.*) Faciamus ergo, quod et patri et nobis prosit, reddentes in primis prædium ad hoc unde ablatum fuerat monasterium. Deinde omnia hæreditatis nostræ bona illuc tradamus, nosque ibidem tam pro parentum quam pro nostrorum peccaminum venia monasticam vitam suscipiamus. Cumque hujusmodi colloquia agerent, subito pater, non eo quo prius habitu apparens eorumque pedibus se advolvens, dixit: Gratias ago vobis quia pro eo, quod firmiter decrevistis petitionem meam implere in reddenda possessione, jam jam per Dei gratiam deputatus sum a penis ad requiem transire. Quo dicto iterum evanuit ex oculis eorum. At illi eo de otius citiusque promissa impleverunt, quo celerius patris absolutioem factam audierunt.

Hanc igitur relationem prædictus papa ad populum faciens testatus est se eosdem fratres in habitu monachico vidisse et ab eis visionem istam audisse. Quam etiam ego audiens aliorum notitiæ simul et edificationi litteris pandere decrevi.

VISIO OCTAVA.

Conflagratio monasterii Tegernseensis futura cuidam ostensa.

Ante annos quamplures visionem quamdam audivi a monacho quodam venerabili mihi que secundum carnem proximo in cœnobio Tegernseensi constituto. Cum enim ad prædictum cœnobium ob

A ejusdem monachi dilectionem sæpe quondam venissem et cum eo interdum de spiritalibus rebus colloquens sedissem, solebat mihi referre dicens: Priusquam monasterium istud nuperrime arderet, et per nocturnas horas, quibus mihi secretius licebat orare pro peccatis meis, in ecclesia deambularem, sæpe mussitationes quasdam in ea fieri audiveram. Ego autem in primis quidem delusiones diabolicas hoc fieri arbitrabar. Postquam vero tanto sonorius quanto frequentius fieri senseram, tractare cœpi non ex diabolo, sed ex aliqua divinæ pietatis dispensatione actitari, ideoque, quantum ausus eram, propius, ubi hæc audivi, accedere studebam. Cumque aliquoties accederem, quasi aliquos psallentes et intime orantes audivi. Quo audito, intelligens quod pro aliqua periculi futuri causa permutanda et pro inhabitantium monachorum negligentia emendanda sancti Deum precibus intimis exorarent, accessi ad abbatem; et quia aperte de morum emendatione eum admonere non audebam, petii tantummodo humiliter, ut ecclesiæ thesauros librosque in loco cauto poni jussisset. At ille hæc audiens et ex aliqua somniorum revelatione dicta putans increpavit me dicens: Vobis gerontis nihil gratius dulciusque videtur esse quam somniorum vestrerum nugæ attendere atque aliis referre. Nunquid propter vestra somnia debeo evertere omnia? discedite a me et videte ne ultra a vobis audiam talia. Ego autem hujusmodi increpatione centrastatus nihil amplius ex his quæ audieram, propalare ausus fueram, sed tacito corde dolens sustinui, veritus quotidie quod futurum erat.

C In proximo autem antequam arderet monasterium, in nocte quadam audivi iterum quasi aliquos orantes et suspiria crebra, nec non singultus quosdam luctuosos proferentes ante sancti Quirini altare. Sed licet hæc aperte audirem et periculosum aliquid significare scirem, accedere tamen propius non præsumpsi. Unde claram diei lucem exspectans accessi ad locum, ubi audivi turbam mœrentium, et inveni pavementum adhuc madidum effusione lacrymarum. Tunc miratus simul et contristatus de tantæ rei signo, lugebam omni modo quod periculo tali nullatenus subvenire potui; quæ tamen sub mea cura tenueram, diligenter contra pericula observavi futura.

VISIO NONA.

D *Negligentia abbatis Ellingeri a defuncto clerico reprehensa et castigata.*

Referam et aliud, quod postea in prædicto audivi contigisse monasterio eidem abbati, sub quo ardebat, qui etiam Ellingerus est dictus. Nam cum diutius et semetipsum et cœnobium ageret commissum negligenter, in magnam incidit infirmitatem. Antea vero non longe defunctus est ibi quidam clericus, nomine Duringus, non solum magnæ in sæculo dignitatis, sed etiam magnæ apud Deum sanctitatis. Qui, ut se penitus a sæculo secerneret, illic habitare elegit; qui nimirum clericus, abbati

ægotanti in visione apparens et eum in latus percutiens, increpando dixit : Cur ita negligenter agis in rebus commissis? Si ergo non emendaveris, aliquo profecto dura quandoque sustinebis. Abbas autem evigilans diu quidem lateris patiebatur dolorem. Sæpe etiam clamabat Duringum sui esse percussorem; ea vero, pro quibus increpatus et percussus est ab eo, parum emendabat. Unde etiam secundo depositus est ab abbacia. Hæc itaque duo de Tegrinse dicta monachos simul et abbates omnes admonere possunt, ut attendant in quanta sollicitudine pro sua negligentia sancti jugiter consistent quantasque preces pro eorum salute emittant.

VISIO DECIMA.

DE S. EMMERAMMI MONASTERIO.

*Diversa visa et dicta Adalberti monachi
Emmerammensis morituri.*

Nunc ad sancti Emmerammi cœnobium relatio nostra redeat et quas visiones exinde comperimus proferat. Denique ante annos paucos defunctus est ibi quidam frater, nomine Adelpertus, illustri quidem et nobili parentela ortus, sed quia adhuc erat juvenis atque sub eo tempore tam ob abbatis quam episcopi incuriam omnia disciplinæ vincula in cœnobio eodem laxata sunt, ipse etiam negligens exstitit in multis, sed orationi assiduæ intentus erat. Hic igitur infirmitate correptus multa atque miranda vidit non per somnia, sed visu vigilant, quæ fratribus coram astantibus intimavit. Quorum pauca fratrum quorundam relatu audivi, quia tunc ad monasterium Fuldense profectus, ibi præsens esse nequivi.

Cum ergo ægotare cœpisset, quia delicatæ naturæ erat aliique juniores id ipsum amantes in illo levitatem nullam reprehendebant, non eum in domo infirmorum, sed extra monasterii claustra in quadam caminata honesta prope ecclesiam posita manere decernebant; ubi tamen fratres illum facile visitare poterant. Illic denique jacente illo, non semel aut bis, sed sæpius, ut mihi dicebatur, mira intuebatur; quorum est unum et, ut reor, primum: quosdam namque viros habitu venerando præclaros prætereuntes se vidit. Sed, dum quidam inter eos ad eum visitandi gratia propius vellent accedere, renuerunt alii, dicentes: Non convenit nobis ut eum qui extra monasterii claustrâ et non in domo infirmorum communi jacet visitemus. Quod, dum vidisset et audisset, fratribus quibusdam astantibus denunciavit. Qui tamen, qua causa nescio, portare eum in domum infirmorum noluerunt. Altera autem vice cernens et ecclesiæ et totius claustrî pavimenta purgari, astantibus dixit fratribus: Nonne cernitis qualiter sanctus Petrus et sanctus Emmerammus aliique seniores præclari monasterium istud purgantes circumeunt? Cui cum responderetur a fratribus: Neminem talium videmus, dixit: Admiror valde quomodo vos tales seniores videre nequeatis, cum ego illos illorum-

que studium circa hunc locum emendandum et a destructoribus cunctis eripiendum aperte cernam. Vere enim dico vobis quia, nisi peccatis gravibus impediatur, maxima Dei gratia super hunc locum destinatur. Facite ergo quæ sunt facienda. Convertatur unusquisque vestrum a via sua mala, ne tanta impediatur gratia. Quæ nimirum dicta ita vidimus impleta. Inter hæc namque bonæ memoriæ Cæsar Henricus, hujus parvuli regis modo regnantis Henrici pater, nisibus omnimodis tractavit qualiter eundem locum a durissimo Pharaonis imperio, id est, ab episcopi potentia eriperet. Sed, illo talia tractante prædiaque quædam ab episcopo Gebehardo ablata restituente, postremo etiam propter amorem Dei et propter privilegia monasterii nostri interim inventa in regiam potestatem idem monasterium recipiente, quia, proh dolor! nos monachi pro tanta gratia perficienda non solum solitas negligentias non minuimus, sed etiam inter tot beneficia novum quoddam scelus addidimus, credentes scilicet absque labore aliquo sublimia posse mereri, sperantesque magis in humano quam in divino auxilio, repente spes nostra cecidit. Nam, priusquam illa jam commemorata consummarentur beneficia a prædicto Cæsare, defunctus est, tantaque episcopi persecutio exinde super nos esse cœpit qualis nunquam antea fuit. Sicque verum fuisse probatur quod ex fratris Adelperti visione prædicebatur. Prædixit enim maximam Dei gratiam cœnobio nostro venturam, nisi peccatis gravibus impediretur. Dixit et alia quæ ita, ut prædixit, evenerunt.

Cuidam namque fratrum sibimet charissimo, qui dictus est Aribo, prænuntiavit non longe post obitum suum esse victurum. Quod et ita accidit. Nam in eodem die, quo Adelpertus obiit, transacto uno tantum anno, Aribo etiam vitam finivit. Indicavit quoque cuidam fratri, cujus nomen et actus agnosco, quia, nisi se a Judæorum colloquio abstineret, in tormenta jam sibi præparata quandoque descenderet. Intimavit et illud de quodam fratre jam defuncto quia eum in pœna magna infernali positum esse cerneret ideoque opus esse ut pro ejus absolute oratio intima fieret. Cum autem multum hujusmodi diceret coram fratribus, fuerunt quædam censerent non ejus verbis credendum esse, utpote qui insani capitis vexatione captus, nihil aliud nisi quod insania suggereret, loqui posset. Quod, dum ille audisset, dolens pro incredulitate eorum dixit: Quia video vos meis diffidere verbis, dicam vobis signum, unde credere possitis. Si ergo ex hac infirmitate factus fuero sanus, quælibet dixi falsum sciatis; si autem citius obiero, sciatis me verum dixisse. Quod dum contingeret, ita omnes tunc crediderunt.

Habuit et hanc gratiam idem frater in ipsa infirmitate ut usque ad obitus sui horam sana et integra fide remaneret, orans jugiter et pœnitentiam gerens pro delictis suis et dicens interdum: Heu!

heu! quod vitam præsentem unquam gustavi, in qua nihil aliud merui nisi perpetuo damnari! Dicebat et hoc die quadam fratribus astantibus: Nonne aspicitis qualem modo pœnam sustineo? Qui dum nihil se videre profiterentur, tunc ille: Ubi, inquit, est visus vester? Aperite, quæso oculos et videte, quia jam mihi brachia aliaque membra abscinduntur. Appropinquante vero exitus sui hora fratribusque litaniam decantantibus, ipse quoque voce viva simul decantavit subitoque, ut refertur, inter litanie cantica dixit: Requiem æternam dona ei, Domine, et vœ. e. va. vel. ei. His dictis ultra nequaquam protulit ulla. Quænimirum verba pro quo defuncto diceret, ignotum constat usque in præsens, nisi forte monachum quemdam in Fuldensi cœnobio ipsa die defunctum significaret, qui etiam Chumundus vocabatur. Multa quidem et alia de eo referre solent fratres nostri, quorum nec memini nec dignum scribere duxi.

VISIO UNDECIMA.

Visio cujusdam mendici de Henrico III Cæsare, Gebehardo episcopo Ratisponensi, etc

Quidam mendicus in Ratispona erat quotidie sedens vel in ecclesia vel ante portas ecclesie Sancti Emmeramni, ut ab introeuntibus eleemosynam peteret. Hic igitur ante paucos menses quam prædictus Cæsar Henricus abiisset, in visione quadam plura vidit, quorum pauca mihi relata aliis quoque referre volo. Visum namque est ei quod a quodam præpotente transferretur in locum, ubi habitaculum instar candentis ferventisque metalli constructum erat, nulla fenestrarum foramina retinens. Cumque a ductore inquireretur si qui intra habitaculum tale inclusi forent sciret seque nescire responderet, ille adjicit: ibi, inquiens, omnes sunt inclusi nuper defuncti, qui Cæsari Henrico pacem undique patrare student resistere præsumpserunt. Quamvis enim idem Cæsar in multis sit reprehensibilis maximeque in avaritia, tamen, quia pacis commoda ampliare studet, Deum adiutorem in hoc habet; sed scito quia non diu victurus erit, nisi se ab eadem avaritia abstinuerit. Deinde in campum spatiosum ferebatur, ubi puteus altus in medio esse videbatur. Ad quem puteum plurimarum viarum vestigia tendebantur, quarum una quidem callis triti, cæteræ vero omnes antiquæ solummodo profectio- nis indicia habere monstrabantur; ipse quoque puteus quasi exhaustus parum aquæ habebat. Quibus visis ductor ejus dixit ad illum: Scisne quid hic putens exhaustus, quidve multarum viarum indicia pene jam deleta, quid etiam illa via una calle trito significet? Nescio, inquit. Tu, rogo, mi domine, mihi met dignare referre. At ille dixit: Viæ multæ ad puteum quondam tendentes, sed nunc ita deletæ ut vix vel indicia eorum agnosci valeant: significant quod sub temporibus pristinis multa eleemosynarum studia agebantur tam a principibus quam a mediocribus; quæ in tantam paucitatem modo redacta sunt, ut vix aliquis inveniatur juxta

A priores eleemosynas faciens. Idem etiam puteus significat exhaustus, qui quondam plenus undecunque venientes animas haustu facili reficere potuit, nunc aridus in tantum constat, ut ipsum quod in eo est difficulter quis hauriat.

Deinde assumptus et in montem excelsum, ubi monasterium excellens stare videbatur, ad quod similiter, ut ad puteum prædictum, vestigia plurimarum pertingebant viarum quarum nulla nisi tantummodo una callis noviter triti monstrabat indicia; reliquæ omnes arbustis antiquibus inolitis ita sunt deletæ, ut vix agnoscerentur ibi olim esse, Tunc ductor ejus intimato primum monasterii vocabulo, quod mihi non convenit publicare, ne, dum generaliter omnes cupio ædificare, quosdam videar specialiter infamare, post hæc subjunxit, dicens; Viæ, quas ad monasterium istud olim quidem undique tendentes, nunc vero pene deletas, excepta una aspicias, significant quod plurimi quondam huc advenientes per omnimoda disciplinæ sacræ exempla ædificati recesserunt; nunc vero locus iste a malitia inhabitantium in eo in tantum annullatus est, ut vix præcedentium patrum indicia hic remaneant. Majus enim studium fornicandi aliaque vitia agendi hic habitantes habent quam ad divinæ servitutis officia agenda.

Pauper quoque prædictus vidisse se dixit arborem quamdam molis magnæ quæ ab imo usque ad summam frondium arefacta est per medium. Quam cum videret, a suo inquisitus est ductore sciretne quem significaret. Illo autem respondente: Nescio; ista, inquit, arbor Gebehardum episcopum significat. Ille enim sicut arbor hæc jam diu ex parte aruit. Quia vero post paucos annos ad integrum arescere debet, securi divina abscissus morietur. Hujus itaque visionis veritatem citatus episcopi ejusdem et Cæsaris obitus probavit. Nam cum inter illud Pascha et Pentecosten, quod in subsequenti autumodo Cæsar tertio Nonas Octobris obiit, visio hæc facta fuerit et deinde paulo plus duobus annis episcopus supervixerit, vere prævisus est utriusque obitus. Dixit præterea mendicus talia multa, quæ non audivi nec ab ullo noscere quivi: sed qui prædicti cupiunt intendere paucis, non parvam possunt exinde capescere causam ædificationis.

VISIO DUODECIMA.

Perjurium quanta pœna maneat.

In Sancti Emmeramni cœnobio adhuc positus quadam die egressus sum extra portas ecclesie, ut quia ad monasterium Pruolense urbi proximum ambulare volui, aliquem mecum illuc ambulante acquirerem. Sed aliquandiu, in hoc me laborante et notum neminem inveniente, astans ibi quidam vir ignotus in habitu pœnitentialem accurrit ad me dicens: Quem quæritis, domine? Cum ego ei causam quærendi reserarem, dixit: Si dignamini me conviatorem habere, libentissime vobiscum ambulo. Quo dicto placet, inquam quod dicis: Gradiamur simul. Moxque egressi, interrogavi hominem

ob quam culpam ageret pœnitentiam. At ille, causam aperiens, narravit mihi dicens: Mira magnaque est causa pro qua in pœnitentiæ hujus labore incedo. Nam, cum parvus adhuc in domo patris mei essem, contigit ut ego aliique pueri agnos, sicut vulgo solent, rusticorum pascere. Cumque hos in locis ad hoc licitis passim observaremus, quibusdam visum est parvulis ut eos ad pratium patris mei, domo contiguum, pascendos pelleremus. Quod factum patri meo agnitum displicuit; jussitque ut, si ulterius illuc pueri venirent cum agnis, eosdem expellerem. Deinde vero accidentibus iterum pueris in prati prædicti locum cum agnis, ego, patris mei præcepta implere volens, expuli quanta virtute potui. In qua expulsionem aliquando incautius unum præ cæteris agnum perculi ita ut debilitato orure periret. Cujus percussorem dominus ejus diligenter sciscitatus agnovit a me esse percussum. Quamobrem pater meus, repensionem oviculæ hujus reddere exactus, quæsit a me omnimodo si reus essem in percussione illius. Ego autem in tali ætate quid aliud cogitarem nisi reatum excusarem? Nam si vel esset aliqua nisi præsens pœna nesciebam. Unde et patri meo diligentissime interroganti innocentem me in hoc facto jurando respondi. At ille incante mihi puerulo tali credens, cum se a vicino suo pro oviculæ percussæ excusatione aliter nequiret absolvere, jurando in sanctorum reliquiis, sicut mos est absolvit. Quod perjurium tam ego quam pater meus pro nihilo computantes pœnitentia nulla emendavimus.

Factum, est autem ante annum unum ut moreretur pater meus. Qui nimirum defunctus, in ipso defunctionis suæ anno frequenter apparuit mihi per visum deprecans, ut sibi in locis pœnalibus constituto aliquod juvamen impenderem. Sed cum ego quantiscumque precibus me per visionem interpelleret, neglexissem in proxima Natalis Domini solemnitate apparuit mihi non ut prius in somnis, sed aperte coram lectulo meo stare visus est ista cum ejulatu verba dicens: Quare, fili, preces meas tandiu contempsisti? Cur non succuris mihi? Ecce enim tanto pro te reatu implicatus sum, ut in hac nocte, in qua plurimæ animæ requiem habere merentur, ego non merear, nisi quod apud Deum sanctorum intercessio hoc solum obtinuit, ut in hora brevissima dimitterer tibi mea denuntiare tormenta. Nam prope me stat qui me in postestate habens cito ad loca pœnalia reducere cupit. Cui ego respondens dixi: Quæ est ergo, pater, illa culpa, quam propter me perpetrasti? Et ille: Nonne, inquit, quondam perjurium feci pro agno, quem tu percutiens mihi omnimoda affirmatione indicasti non a te percussum esse? Festina, quæso, pro me simul et pro te pœnitentiam agere, alioquin neuter perpetuam poterit pœnam evadere. His igitur dictis subtractus est ab oculis meis. Post hæc vero nihil dubitans de visione tali ad clericum accessi petiique ut mihi pro mei et patris delicto pœnitentiam impo-

neret. Quam mox impositam cupio percurrere totam hoc pariter poscens ut precibus vestris mihi met patrique juvetis. Hæc igitur dicta, quæ in proxima post Epiphaniam heddomadâ evenerunt, credens aliis profutura scribere decrevi, quæ posco a nemine sperni:

Hujus namque rei poterit ratione doceri,
Quanta perjuri pœna mereantur aduri.

VISIO DECIMA TERTIA.

Obstinati Judæi sempiterna damnatio.

Homo quidam in Ratispona de inferioris monasterii familia infirmitate tenebatur. Ad quem, dum plures visitandi gratia accederent, subito sursum aspiciens clamavit, dicens: O qualia jam video! Tunc ab astantibus interrogatus quid videret, respondit et dixit: Abraham Judæum video igneis catenis trahi in infernum. Cum autem de astantibus quidam hæc verba pro insania magis quam veritate dicta esse arbitrarentur, iterum infirmus affirmavit, dicens: Si non aliter mihi credere vultis, mittite ad domum ejus quærentes quid sit de illo nuperrime factum. Mox, missis nuntiis ab Abraham domum, agnoverunt eum noviter esse defunctum. Ego vero qui eundem Judæum satis agnovi, id de illo veraciter attestari valeo quia in tanta cordis malitia et insania constitit, ut si quisquam præsentem ipso loqueretur de Domino nostro Jesu Christo, mox quasi canis oblatrans blasphemias nefandas contra Deum emitteret. Quamvis ego brevis consistat visio talis, utilis tamen esse sentitur ad ædificamen illis qui pœnam dubitant restare futuram.

VISIO DECIMA QUARTA.

Quorundam etiam sanctorum purgatorium beati Guntheri discipulo Isaaco revelatum.

A beato Gunthari eremita cœnobium quoddam constructum est in Bohemia. In quo videlicet cœnobio fuisse fertur monachus, Isaac dictus, prædicti viri disciplina tanto magis instructus, quanto prolixiora tempora gerebat cum eo convesatus. Hic igitur, ut a plerisque fidelibus in Ratispona agnovi spiritaliter raptus multa vidit miranda, quorum ad notitiam nostram pervenerunt hæc pauca.

Vidit namque se subito positum in amœnissimoprati loco, ubi beatum Guntharium reperit solum. Qui, ut eum vidit, benigne appellavit, dicens: Beneveni, dilecte fili. Crede mihi, per multum tempus hoc a Deo petii ut aliquis fratrum nostrorum sæculo adhuc commoratum huc ad me venire. Quem monachus interrogans, quid, inquit, dominus significat quia solus hic resides? At ille respondit: Exspecta paulisper et forsitan aliquos concives nostros huc venire videbis. Postea non longe quidem præclari, nec non venerandi seniores, inter quos sanctus Mauricius atque Adelpertus esse dicebatur, ad eum venientes eum eo aliquandiu secreta quædam locuti sunt. Deinde colloquio finito iterum beatus Guntharius dixit ad monachum: Quia, Deo annuente, huc venisti, debes utique aliqua hic considerando discere, qualiter nos primum transeuntes per ignem

purgatorium, exinde ducti sumus in istud quod vides refrigerium. Quibus dictis repente vecti sunt beatus scilicet Guntharius et monachus in montem excelsum valde, unde pars maxima infernalium pœnarum desuper conspici posset. Quo dum positi fuissent et undique ejulatus dicentium vœ, vœ, audiretur, exhorruit et expavit monachus, audiens talia. Vir vero sanctus dixit ad eum: Si tu in momento brevi tantam miseriam audiens atque videns exhorres et pavescis, quid putas mihi fuisse, qui hæc per quinquennium in isto loco positus incessanter audivi? Non igitur summa mercamur vi sine magna. Intuere ergo quam horrenda sint ista, ut reversus incredulis et contumacibus referas ipsa. Ad hæc etiam alia demonstrabo tibi mira. Et subito in alium locum asportati sunt, ubi innumerabilis convenerat multitudo tam beatorum quam reproborum spirituum. Sed beatorum quidam quasi iudices in thronis residebant; alii vero quasi causas proprias relaturi coram eis astabant. Tunc astantes sancti queritando singuli sua referebant accusantes aliquem reproborum præsentium hoc modo: Ecce hic monasterii mei destructor erat; hoc Deo vobisque omnibus conquerens denuntio. Cumque eisdem verbis omnes sancti, qui astabant contra omnes reprobos simul astantes querimonias suas singulariter peregissent digitoque accusatos notassent, maligni spiritus pariter advenientes accusatione tanta lætificati, accusatos simul omnes singuli singulos catenis igneis carpebant, et ad infernales pœnas retrahabant; sicque concilio finito isti ad inferna, alteri vero remeabant ad superna.

Quibus peractis sanctus Guntharius rediit cum monacho ad locum, ubi primum inventus est ab eo, ubi etiam duo sedilia ignea videbantur posita, unum quidem majus altero. Sed beatus Guntharius referebat monacho majus episcopi Ratisponensis; minus vero episcopi Pragensis esse, pro eo scilicet quod ille prior habens plebem subjectam ad convertendum faciliorem; alter autem indoctiorem, neuter quidquam doctore dignum fecisset, et ideo uterque deputatus esset gehennæ. Quæ postquam vidit, subito excitus remeavit.

Fertur et hic monachus vidisse et dicere plura, quæ non ex ullo potui rescire sciente. Pauca tamen dicta possunt hos ædificare qui, quo subvertant prorsus loca sancta, laborant. Quod, pro dolor! non solum laici sacræ Scripturæ ignari, sed etiam clerici ad superna omnimodo instructi et ad regendam fidelium plebem constituti jam maxime faciunt, non curantes quanta tormenta quandoque sint passuri, dummodo sua expleant desideria in dignitate adipiscenda. Obtineant ergo nunc quæcunque velint; lætentur in donis et prædiis qualibet arte vel fraude acquisitis; affluent divitiis; quærant sapientiæ sæcularis argumenta, ut convincant simplicia justorum corda; sedeant in insidiis, ut decipiant pauperes et inopes; et, ne quid voluptati eorum desit, exornent se modo rosæ atque liliis, ubique lætitiæ suæ signa relin-

quant, nullusque locus sit, quo non pertranseat luxuria vel avaritia eorum, judicabit tamen et vincet illos quandoque Deus, qui modo ab eis judicatur et spernitur quique pro eo quod nunc peccantes clementer sustinet omnes, peccata eorum aut sine pœnitentia dimittere vel prorsus nescire putatur. Hæc igitur ex occasione visionis, quam proxime jam dixi, compulsus dolendo subjungit ut, si quis forte aures audiendi habens etiam lecturus adveniat, mecum doleat, mecum, si quem possit, admonendo ædificare studeat.

VISIO DECIMA QUINTA.

De Cæsare Henrico III. Quomodo ejus in audiendis pauperum causis et precibus negligentia a Deo punita fuerit.

B Visionem quoque quamdam terribilem et cunctis sæculi principibus verendam de Cæsare Henrico proxime defuncto factam, quam in narratione præterita, cum de eo quædam visa referrem, oblitus eram apponere, jam volo dicere. Hunc autem a venerabili Humperto episcopo, illo videlicet qui beati Leonis nuperrime papæ comes jugis consiliariusque acceptissimus exstitit, agnovi. Illo namque cum papa Victore in Ratispona posito et ad eum multis confluentibus, accessi etiam ego pro causa quadam et audivi eum plura de hujus sæculi insolentia et maxime de principum negligentia loquentem, inter quæ addidit ista, dicens: Videtur mihi nulla major regum vel aliorum principum culpa quam quod pauperum querelam student contemnere. Solent enim, proh dolor! imperatores vel reges nostri pauperibus causas necessitatis suæ sibi referentibus nihil aliud solatii præbere nisi tantum dicere: Expecta donec tempus congruum mihi veniat, quo tuas querimonias possim audire teque a tuis persecutoribus eruere. Et ut hæc ita esse sciatis, referam vobis visionem de illo, qui nuperrime defunctus est, Cæsare Henrico; ex qua satis conjicere potestis quantum peccatum sit pauperum causas negligere et de die in diem ad regendum differre.

C Eo namque tempore, quo iste noster papa, qui hic jam commoratur, mansit cum prædicto Cæsare Henrico in partibus istis Germaniæ, profectus est hic quidam ex principibus Romanis. Cum autem non longe ad illum locum, quo tunc papa cum Cæsare jam in extremis constituto mansit, haberet in quodam vico hospitatus, ibi se sopori, utpote longo itinere fatigatus, in meridie tradidit. In quo videlicet sopore, ut postea evigilans retulit, eundem Cæsarem in solio regali residentem, nec non multa procerum turba circumdatum vidit. Ubi, cum plurimade lucris sæcularibus disputarentur, subito quidam pauper advenit clamans ad Cæsarem et petens ut dignaretur necessitatis suæ causas audire et regere. At ille indignanter respondit, dicens: Expecta, stolide, donec tempus mihi concedatur audiendi te. Ad hæc pauper, quomodo, inquit, o Cæsar, hic diutius expectare valeo qui, hic per dies multos jam commoratus, omnia quæ habui pro victu meo expendi? Cui

iterum responsa dantur : Vade, improbe, in odium Dei et exspecta usque dum possim te audire. Nam tanta mihi cura modo alia audiendi et regendi ut tu frustra me invoces. Hæc ergo audiens pauper tristis abscessit. Moxque accessit et alius pauper, qui eodem modo, ut prior, ad Cæsarem clamavit ; sed similiter in vanum laboravit. Post pusillum quoque venit pauper tertius eadem narrans, eadem rogans quæ et anteriores. Sed et ille in vanum laborans discessit mœstus, Domine mox talia questus. Adhuc illo queritante et Dominum invocante vox de cælo sonuit, dicens : Auferte istum rectorem et facite cum inter pœnarum moras discere quomodo pauperes valeant judicia sua exspectare ; quæ dedit accipiat ; quæ sit dilatio discat. His dictis subito raptus est a conventu illo.

Interea vero, cum Italicus dormiens talia in somnis vidisset, intimatus est in eadem domo, qua hospitatur, Cæsaris obitus. Cumque vigilans audisset omnes de eodem obitu flebiliter sermocinantes, nec tamen, quia linguam non noverat, sentire posset, interrogavit unum de suis comitibus linguæ Teutonice guarum quid tam luctuosa sermocinatio significaret. At ille respondit, dicens : Noviter, domine, cum tu somno deditus esses, nuntiatum est hic quia Cæsar, ad quem tu volebas pergere, defunctus sit. Pro hoc ergo tristantur cuncti, super hoc sunt tanta locuti. Et mihi, inquit, modo dormienti de obitu ejus quædam per visionem revelata sunt. Statimque suis eandem visionem, quam præfatus sum, retulit et ad defunctionis ejus locum quantocius properavit. Prædictus igitur princeps Italicus talia mihi in eodem tempore nuntiavit. Unde nimis invocandus est Deus ut misereatur nobis dando principes tales qui et se et sibi subditos tam pauperes quam divites regere valeant. Nam in isto parvulo rege nostro per multa tempora, proh dolor ! nil regiminis habere possumus. Hæc itaque egomet a prædicto venerabili Humperto episcopo referente agnoscens, aliis quoque ad ædificationem credidi esse intimanda.

VISIO DECIMA SEXTA.

Fuldensis monachus ob negatam in defuncti gratiam præbendam seu eleemosynam flagellis divinitus cæsus.

Libet etiam litteris tradere quid in Fuldensi monasterio quondam contigisse nuper a quibusdam ejusdem monasterii fratribus referentibus agnovi. Fertur namque ibi monachus quidam fuisse officio functus præposituræ. Qui tempore vicis suæ adveniente ut fratribus ciborum usu servire deberet, postquam hoc die quadam devotione summa complevit, volens etiam ipse refici, ad rivum, qui per claustrum officinas ductus prope refectorium defluit, causa lavandi manus accessit. Cumque se ibi incautius inclinasset, repente lapsus, sicut facile defessus evenit, in flumen cecidit et, impetu undoso captus, priusquam hominum aliquis adveniret, per aquæductus secreta tractus obiit. Deinde vero mirantibus universis de excessu fratris, et nemine id quod fa-

ctum est opinante, post dies paucos reperitur corpus ejus sub quodam meatu equorei retinaculo occulto non longe ab illo loco, quo immersus est, hæsisse. Moxque extractum inde cum omni compassione et debita oraminis exhibitione traditur sepulturæ. Post hæc etiam præbenda, quæ pro aliis fratribus defunctis in eleemosynam offerebatur, pro illo nihilominus offerri jubebatur. Quam dum per dies aliquot cellarius, qui tunc temporis erat, indevoto animo traderet, contigit ut prorsus eam denegare præsumeret, dicens : Illi nullam communionem debere esse cum reliquis fratribus pro eo quod semetipsum in aquam præcipitando perdidit. Quod dictum et factum mox ulio divina secuta est. Nam cum idem cellarius nocte sequenti nocturnæ laudis signum audiens exurgeret, accensa lucerna ad ecclesiam properavit. Sed cum ab illo dormitorio, in quo quiescebat (nam per idem tempus pleraque fuisse referuntur tam propter monachorum multitudinem quam ob loci consuetudinem), in vestibulum quo fratres ad capitulum convenire solebant quodque ei pervium erat, properans venisset, apparuit ei visibiliter prædictus frater, cui jam defuncto pridie præbendam dare noluit, dicens : Lucernam quam portas, frater, depone, exspecta paululum quo usque verba pauca loquar tecum. Cumque ille subsisteret, dixit : Cur ergo pridie communem statutamque cunctis fratribus defunctis præbendam præsumpsisti mihi met denegare ? quid a te, rogo, pertinet de judicio divino, quod in me factum est, quidquam judicare ? Deus enim fecit in me quæ voluit. Verumtamen non, ut tu putas, in me fecit. Quia igitur inique et in iudicium divinum et in me agere præsumpsisti, sententiam aliquam sustinere debes, ut et tu in futuro sæculo debita evadas tormenta et alii per te depravati corrigantur. His dictis ad columnam illic stantem eum fortiter alligavit et aliquandiu dire verberavit. Quo facto solvit eum, dicens : Vade jam et fratribus indica quia pro eo quod in me peccasti, flagella talia pertulisti. Qui jussa implens, die facta congregatis omnibus intimavit et ostendit quid pertulerit. Hæc igitur ego ita evenisse audiens litteris tradere curavi, sperans exinde aliquem posse ædificari.

VISIO DECIMA SEPTIMA.

Theophaniæ imperatricis ob luxum vestium in purgatorio pœnæ.

Reminiscor adhuc cujusdam visionis, nescio a quo, mihi quondam relatæ de Theophanu imperatrice. Sed cum sensum sermonemque dicentis certissime retinerem et quod non ob aliud, nisi ad ædificationem dixerit, sciam, nescio quid mihi obsit quod persona referentis a memoria excidit. Dictum namque est mihi quia præfata Theophanu cuidam venerabili Deo que dicatæ virgini in habitu miserabili apparuerit per visionem, eamque ut pro se oraret suppliciter petierit. Quæ dum interrogaretur quis esset, respondit dicens : Ego sum Theophanu, quæ olim de Græcia veniens in Franciam conjuncta

fuera[m] connubio Cæsaris Ottonis. Ad hæc virgo, et quomodo, inquit, nunc tua res esse habet? Respondit: Pessime, quia in maximo tormento posita sum. Quare, ait? iterum respondit, quia videlicet multa superflua et luxuriosa mulierum ornamenta, quibus Græcia uti solet, sed eatenus in Germaniæ Franciæque provinciis erant incognita, huc primo detuli mæmeque eisdem plus quam humanæ naturæ conveniret, circumdans et in hujusmodi habitu nocivo incedens alias mulieres similia appetentes peccare feci. Hæc sunt enim mea peccata maxima, pro quibus merui æternam damnationem pati. Quæ nimirum peccata tanto graviora fuere, quanto minus ea vel esse peccata existimavi. Nam si talia scirem esse peccata, pœnitentia utique diluissem aliqua. Nunc ergo quia mihi divina gratia concessum est ut tibi apparens et peccata mea et tormenta, quæ pro his patior, intimare, tu pro amore Dei in oratione tua memento mei. Scio enim quia quantascunque meruerim pœnas sustinere, pro eo tamen quod in fide Catholica perseveravi, si aliqui servi Dei pro me constanter orare vellent, de damnatione perpetua me liberare possent. His igitur dictis discessit imago loquentis. Quid vero pro causa petita fecerit virgo, cui revelata est hæc visio, scire nequeo. Ego tamen ejusdem visionis dicta recolens ob hoc scribere hic decrevi, ut aliqui ista agnoscentes pro imperatricis prædictæ absolutione Deum exorare seque, ne similia patiantur, studeant emendare.

VISIO DECIMA OCTAVA.

Suspensus in patibulo mirabiliter a filiis in vita servatus et nutritus.

Cupio et illud promere quod nuper fidelem notumque mihi fratrem audivi referre. Retulit enim de homine quodam, quem sibi satis notum et Albricum etiam dictum esse affirmavit, quia, cum innocens in patibulo suspensus esset, infra hebdomadam, quæ tunc post Pentecosten proxime evenit, in eodem patibulo vivus penderet pene usque ad festa sancti Jacobi apostoli, quando scilicet tempus erat metendi. Locus autem, ubi pependit, messi contiguus exstitit. Cum ego die quadam rustici ad metendum convenirent, subito qui per multum tempus pependit, laqueo disrupto de patibulo cecidit moxque gressu nutanti ad fontem, qui ibi prope erat, bibiturus accessit. Quo viso metentes omnes perterriti fugerunt, arbitrantes opus esse diabolicum quod agebatur per suspensum. Sed ille, postquam aliquantulum bibit, recto tramite ad vicum proximum properans in domum suam divertit. Cum autem rustici, qui paulo ante fugientes ingressi sunt domos suas, talia conspexissent, fugerunt etiam exinde omnes excepta ejusdem hominis conjuge, quæ in eadem die, prout poterat, pro ejus anima elemosynam erogandam præparaverat. Hæc igitur talem virum ad suum hospitium tendentem a longe prospiciens, et nihil aliud quam phantasma esse existimans, in primis signo sanctæ crucis factose signavit, deinde omnimodas, quibus delusio

A diabolica expelli mos est, invocationes protulit, adjurans ut, si spiritus malignus esset, procul abscederet. At ille propius accedens ad conjugem dixit: Noli, quæso, noli timere accessum meum; sed pro certo cognosce me virum tuum esse, qui in patibulo, sicut nosti, fui suspensus, sed gratia divina succurrente in eodem patibulo ad vitam sum reservatus. Ad hæc mulier: Si, inquit, hæc ita se habent, accede propius in nomine Domini, et enarra nobis quomodo vixeris. At ille respondens ait: De his nulla responsa dabo, priusquam ad ecclesiam venero; illuc enim in primis venire cupio, ut gratias agam omnipotenti Deo, qui me clementer mirabiliterque præsentis vitæ reservavit. Illuc etiam veniat quisquis a me audire desiderat quæ circa me gesta sunt. His itaque dictis properavit ad ecclesiam ibique aliquandiu prostratus Deo debitas retulit gratias.

B Interea plebs omnis, quæ ante fugerat, agnoscens vere quæ ab homine facta sunt, quod scilicet et rite loqueretur ad conjugem et ad ecclesiam properasset, convenit pariter illuc, sciscitans ab eodem qualiter in tanto tempore suspensus vixisset. At ille respondit dicens: Mira omnipotentis Dei gratia vixi. Quia enim octo infantes de baptismo suscepti eisque omnibus catechizandi ad fidem sacram præmia, excepto uno, præbui, videbatur mihi quod unusquisque eorum quos ad fidem conduxim, juxta ordinem singulis diebus semet pedibus meis subponens, ab omni molestia pendendi me relevaret. Cumque hoc per septem dies continuos levamen jugiter sensissem, in octava die magnam molestiam pendens pertuli, quia tunc a nullo sustentabar. Illa namque die puerum octavum, cui nulla dona dedi, circumeuntem quidem prope patibulum vidi, sed ab eo nil soliti levaminis percepi. Præterea quemdam tantæ suavitatis saporem in ore meo semper adesse sentiebam, ut et omnem ciborum humanorum fragrantiam excelleret et nunquam esurire me permetteret. Nunc ergo, quia miro sustentaculo miroque ferculo per gratiam Dei vita mihi præsens concessa est, nihil aliud amodo agendum mihi restat, nisi ut aliquo Dei servitio me mancipare studeam; ideoque precor ut cum omnium vestrum adjutorio in ecclesia mansionarii merear fungi officio. Quam petitionem, quia omnibus placuit, citius impetravit ibique postea per annos plures positus in bona conversatione vitam præsentem finivit. Hujusmodi itaque miracula a quodam fideli fratre mihi una cum aliis sunt relata; hæc etiam ego, aliis profutura credens, ad eorum notitiam litteris transferre decrevi.

C Deinde vero, quia nullam aliam visionem, quæ temporibus nostris acciderit, proferendam scio, quasdam ante tempora multa prolatas, sed plurimis ideo incognitas, quia libri, in quibus continentur, apud paucos inveniuntur, hic adnectere volo, ut tanto devotius legentes ad emendationem excitentur, quanto plus eis non nota, sed incognata, undecunque potui, colligere studui. Sed in primis visionem

quamdam ex sancti Bonifacii epistolis exceptam, A quam ipse cuidam matronæ scribens misit, conjungere cupio. Scribit autem hoc modo :

VISIO DECIMA NONA.

S. Bonifacii episcopi et martyris epistola de dictis et visis cujusdam monachi redivivi.

Rogabas me, soror charissima, ut admirandas visiones de illo redivivo, qui nuper in monasterio Milburgæ abbatissæ mortuus est et revixit, quæ ei ostensæ sunt, scribendo intimare et transmittere curarem quemadmodum ista, reverenda abbatissa Hildelida referente, didici. Modo siquidem gratias omnipotenti Deo refero, quia in hoc dilectionis tuæ voluntatem plenius liquidiusque, Deo patrocinium præstante, implere valeo, quia ipse cum supradicto fratre redivivo, dum nuper de transmarinis partibus ad istas pervenit regiones locutus sum, et ille mihi stupendas visiones, quas extra corpus suum raptus in spiritu vidit, proprio exposuit sermone.

Dicebat autem se per violentiæ ægritudinis dolorem corporis gravedine subito exutum fuisse et simillimum esse collatione, veluti si videntis et vigilantis hominis densissimo oculi tegmine velenter, et subito auferatur velamen, et tunc perspicua sint omnia, quæ ante non visa, et velata et ignota fuerint ; sic sibi abstracto terrenæ carnis velamine ante conspectum universum collectum fuisse mundum ut terrarum partes, et populos et maria sub uno aspectu contueretur, et tam magnæ claritatis et splendoris angelos eum egressum de corpore suscepisse ut nullatenus præ nimio splendore in eos aspicere potuisset, Qui jocundis et consonis vocibus canebant : *Domine, C ne in ira tua arguas me, neque in furore tuo corripias me (Psal. vi, 1)*. Et sublevabant in aere, dixit, sursum ; et in circuitu totius mundi ignem ardentem videbam, et flammam immense magnitudinis anhelantem et terribiliter ad superiora ascendentem non aliter pene quam ut sub uno globo totius mundi machinam complectentem, nisi eam sanctus angelus impresso signo sanctæ crucis Christi compesceret. Quando enim in obviam minacis flammæ signum crucis expresserat, tunc magna ex parte decrescens resedit, et istius flammæ terribilis ardore intolerabili torquebar, oculis maxime ardentibus et splendore fulgentium spirituum vehementissime reverberatus, donec splendidæ visionis angelus manus suæ impositione caput meum quasi protegens tan- D gebat et me a læsione flammarum tutum reddidit.

Præterea referebat illo in temporis spatio, quo extra corpus fuit, tam magnam animarum migrantium de corpore multitudinem, illuc, ubi ipse fuit, convenisse, quantam totius humani generis in terris non fuisse antea existimaret. Innumerabilem quoque malignorum spirituum turbam, nec non et clarissimum chorum superiorum angelorum adfuisse narravit, et maximam intra se miserrimos spiritus et sanctos angelos de animabus egredientibus de corpore disputationem habuisse, dæmones accusando et peccatorum pondus gravando, angelos vero

relevando et excusando ; et seipsum omnia audisse flagitiorum suorum propria peccamina, quæ fecit a juventute sua, et ad confitendum aut neglexit aut oblivioni tradidit, vel ad peccatum pertinere omnino nesciebat ipsius propria voce contra illam clamitasse et eum durissime accusasse, et specialiter unumquodque vitium, quasi ex sua persona, in medium se obtulisse dicendo, quoddam : Ego sum cupiditas tua, quæ illicita frequentissime et contraria præceptis Dei concupisti ; quoddam vero : Ego sum vana gloria, qua te apud homines jactanter exaltasti ; aliud : Ego sum mendacium, in quo mentiendo peccasti ; aliud : Ego sum otiosum verbum, quod inaniter locutus fuisti ; aliud : Ego visus, quod videndo illicita peccasti ; aliud : Ego contumacia et inobedientia, qua senioribus spiritalibus inobediens fuisti ; aliud : Ego torpor et desidia in sanctorum studiorum neglectu ; aliud : Ego vaga cogitatio et inutilis cura, qua te supra modum sive in ecclesia sive extra ecclesiam occupabas ; aliud : Ego somnolentia, qua oppressus tarde ad confitendum Deo surrexisti ; aliud : Ego iter otiosum ; aliud : Ego sum negligentia et incuria, qua detentus erga studium divinæ lectionis incuriosus fuisti ; et cætera his similia omnia, quæ in diebus vitæ suæ in carne conversatus peregit et confiteri neglexit. Multa quoque, quæ ad peccatum pertinere omnino ignorabat, contra eum cuncta terribiliter vociferabant. Similiter et maligni spiritus, in omnibus consonantes vitiis accusando et duriter testificando, et loca et tempora nefandorum actuum memorantes, eadem, quæ peccata dixerunt, conclamantes probabant.

Vidit quoque ibi hominem quemdam, cui jam in sæculari habitu degens vulnus infixit, quem adhuc in hac vita superesse referebat ad testimonium malorum suorum adductum, cujus cruentatum et patens vulnus et sanguis ipse propria voce clamans improperebat et imputabat ei crudele effusi sanguinis crimen ; et sic cum latis et computatis sceleribus antiqui hostes affirmabant eum reum atque peccatorem juris eorum et conditionis indubitanter fuisse. Econtra autem, dixit, excusantes me clamitabant parvas virtutes animæ, quas ego miser indignè et imperfecte peregi. Quædam dicunt : Ego sum obedientia, quam senioribus spiritalibus exhibuit ; quædam : Ego jejunium, quo corpus suum contra desiderium carnis pugnans castigavit ; alia : Ego oratio pura, quam effudebat in conspectu Domini ; alia : Ego sum obsequium infirmorum, quod clementer ægrotantibus exhibuit ; quædam : Ego sum psalmus, quem pro odioso sermone satisfaciens Deo cecinit, et sic unaquæque virtus contra æmulum suum peccatum excusando me clamitabat. Et has illi immense claritatis angelici spiritus magnificando defendentes me affirmabant, et istæ virtutes universæ valde mactæ, et multo majores et excellentiores esse mihi videbantur quam unquam viribus meis digne perpetratæ fuissent.

Interea referebat se quasi in inferioribus in hoc mundo vidisse igneos puteos horrendam eructantes flammam plurimos et erumpente tetra terribilis flamma ignis volitasse, et miserorum hominum spiritus, in similitudine nigrarum avium per flammam plorantes, et ululantes, et verbis et voce humana stridentes, et lugentes propria merita et præsens supplicium, consedissee paululum hærentes in marginibus puteorum, et iterum ejulantes cecidisse in puteos. Et unus ex angelis dixit: Parvissima hæc requies indicat quia omnipotens Deus in die futuri iudicii his animabus refrigerium supplicii et requiem perpetuam præstiturus est. Sub illis autem puteis adhuc in inferioribus et in imo profundo, quasi in inferno inferiori audivit horrendum, et tremendum et dictu difficilem genitum et fletum lugentium animarum. Et dixit ei angelus: Murmur et fletus, quem in inferioribus audis, illarum est animarum, ad quas nunquam pia miseratio Domini perveniet, sed æterna illas flamma sine fine cruciabit.

Vidit quoque miræ amœnitatis locum, in quo pulcherrimorum hominum gloriosa multitudo miro lætabatur gaudio, qui eum invitabant ut ad eorum gaudia, si ei licitum fuisset, cum eis gavisurus veniret. Et inde miræ dulcedinis flagrantia veniebat, quæ beatorum habitus fuit, ibi congaudentium spirituum, quem locum sancti angeli affirmabant famosum esse Dei paradisum. Nec non et igneum piceumque flumen, bulliens et ardens, miræ formidinis et teterrinæ visionis cernebam, super quod lignum, pontis vice, positum erat, ad quod sanctæ gloriosæque animæ ab illo secedentes conventu properabant, desiderio alterius ripæ transire cupientes. Et quædam non titubantes constanter transibant; quædam vero labefactæ de ligno cadebant in tartareum flumen; et aliæ tingebantur pene quasi toto corpore mersæ; aliæ autem ex parte quadam veluti usque ad genua; quædam usque ad medium; quædam vero usque ad ascellam; et tamen unaquæque cadentium multo clarior speciosiorque de flumine in alteram descendebat ripam quam prius in piceum bulliens cecidisset flumen. Et unus ex beatis angelis de illis cadentibus animabus dixit: Hæ sunt animæ, quæ post exitum mortalis vitæ quibusdam levibus vitiis non omnino ad purum abolitis aliqua pia miserentis Dei castigatione indigebant, ut Deo dignæ offerantur. Et circa illud flumen speculabatur

muros fulgentes, clarissimi splendoris, stupendæ longitudinis et altitudinis immensæ, et sanctos angelos dixisse: Hæc est enim illa sancta et inclyta civitas cælestis Hierusalem, in qua istæ perpetualiter sanctæ gaudebunt animæ. Illas itaque animas et lætius gloriosæ civitatis muros, ad quam post transitum fluminis festinabant, tam magna immensi luminis claritate et fulgore splendentes esse dixit, ut reverberatis oculorum pupillis præ nimio splendore in eos nullatenus aspicere potuisset.

Narravit quoque ad illum conventum inter alias venisse cujusdam hominis animam, qui in abbatis

A officio defunctus est, quæ speciosa nimis et formosa esse visa est, quam maligni spiritus rapientes contendebant sortis eorum et conditionis fuisse. Respondit ergo unus ex choro angelorum dicens: Ostendam vobis cito, miserrimi spiritus, quia vestræ potestatis anima illa probatur non esse. Et his dictis repente intervenit magna cohors candidarum animarum, quæ dicebant: Senior et doctor noster fuit iste, et nos omnes suo magisterio lucratus est Deo, et hoc pretio redemptus est et vestri juris non esse dignoscitur. Et quasi cum angelis contra dæmones pugnam inirent, et adminiculo angelorum eripientes illam animam de potestate malignorum spirituum liberaverunt. Et tunc increpans angelus dæmones dixit: Scitote modo et intelligite quod animam istam sine jure rapuistis, et discedite, miserrimi spiritus, in ignem æternum. Cum vero hoc dixisset angelus, illico maligni spiritus levaverunt fletum et ululatum magnum in momento, et quasi in ictu oculi pernici volatu jactabant se in supra dictos puteos ignis ardentis. Et post modicum intervallum emersi certantes in illo conventu iterum de animarum meritis disputabant; et diversorum merita hominum in hac vita commorantium dicebat se illo in tempore speculari potuisse et illos, qui sceleribus obnoxii non fuerunt et qui, sanctis virtutibus freti, propitium omnipotentem Dominum habuisse noscebantur, angelis semper tutos ac defensos, et eis charitate et propinquitate conjunctos fuisse; illis vero, qui nefandis criminibus et maculatæ vitæ sordibus polluti fuerunt, adversarium spiritum assidue sociatum et semper ad scelera suadentem fuisse, et quodcumque verbo vel facto peccaverunt, hoc jugiter quasi ad lætitiæ et gaudium aliis nequissimis spiritibus in medium proferens manifestavit. Et quando homo peccavit, nequaquam malignus spiritus sustinuit, moram faciens expectando, donec iterum peccaret, sed singillatim unumquodque vitium ad notitiam aliorum spirituum offerebat; et subito apud hominem peccata suasit et illico apud dæmones perpetrata demonstravit.

Interea narravit se vidisse puellam quamdam in hac terrena vita molantem in mola, quæ vidit juxta se alterius novam colam, sculptura variatam; et pulchra ei visa fuit; et furata est illam. Tunc quasi ingenti gaudio repleti quinque teterrimi spiritus, hoc furtum aliis in illo referebant conventu, testificantes illam furti ream et peccatricem fuisse. Intulit quoque et hæc: Fratris cujusdam, qui paulo ante defunctus est, animam tristem ibi videbam, cui antea ipse in infirmitate exitus sui ministravi et exsequia præbui. Qui mihi moriens præcepit ut fratri illius germano verbis illius testificans demandarem, ut ancillam quamdam, quam in potestate communiter possederant, pro anima ejus manumitteret. Sed germanus ejus, avaritia impediens, petitionem ejus non implevit; et de hoc supra dicta anima per alta suspiria accusans fratrem infidelem et increpans graviter querebatur. Et similiter testatus est de

Ceolredo rege Merciorum (quem illo tamen tempore, quo hæc visa sunt, in corpore fuisse non dubium est) quem, ut dixit, videbat angelico quodam umbraculo contra impetum dæmoniorum quasi libri alicujus magni extensione et superpositione defensum; ipsi vero dæmones anhelando rogabant angelos, ut ablata defensione illa ipsi permetterentur crudelitatis eorum voluntatem in eo exercere. Et imputabantei horribilem ac nefandam multitudinem flagitiorum, et minantes dicebant illum sub dirissimis inferorum claustris claudendum et ibi, peccatis promerentibus, æternis tormentis cruciandum esse. Tunc angeli solito tristiores facti dicebant: Proh dolor! quod homo peccator iste semetipsum plus defendere non permittit et propter merita propria nullum ei adjutorium possumus præbere. Et auferebant superpositi tutaminis defensionem. Tunc dæmones gaudentes, de universis mundi partibus congregati majori multitudine quam omnium animantium in sæculo fieri æstimaret, diversis eum tormentis inæstimabiliter fatigantes lacerabant. Tum demum beati angeli præcipiebant ei, qui hæc omnia extra corpus suum raptus spirituali contemplatione vidit et audivit, ut sine mora ad proprium rediret corpus, et universa, quæ illi ostensa fuerunt, credentibus et intentione divina interrogantibus manifestare non dubitaret; insultantibus autem narrare denegaret et, ut cuidam mulieri, quæ in longinqua regione habitabat, ejus perpetrata peccata per ordinem exponeret et ei intimaret quod omnipotentem Deum potuisset per satisfactionem repropitiari sibi, si voluisset, et ut cuidam presbytero, nomine Begga, istas spirituales visiones cunctas exponeret, et postea, quemadmodum ad illo instructus fieret, hominibus pronuntiaret, propria peccata, quæ illi ab spiritibus immundis imputata fuerunt, confessaque supradicti presbyteri iudicio emendaret.

Jussus tamen ab angelis primo diluculo rediit ad corpus, qui primo gallicinio exhibat de corpore. Redivivo autem in corpore plena septimana nihil omnino corporalibus oculis videre potui, sed oculi vesicis pleni frequenter sanguinem stillaverunt; et postea de presbytero religioso et peccatrice muliere, sicut ei ab angelis manifestatum est, ita illis profitentibus, verum esse probavit. Subsequens autem et citus scelerati regis exitus, quæ de illo visa fuerunt, vera esse procul dubio probavit. Multa quoque alia his similia referebat sibi ostensa fuisse, quæ de memoria labefacta per ordinem recordari nullatenus potuisset. Et dicebat se post visiones istas mirabiles tam tenacis memoriæ non fuisse ut ante fuerat. Hæc autem, quæ te diligenter flagitante scripsi, tribus mecum religiosis et valde venerabilibus fratribus in commune audientibus exposuit, qui mihi in hoc scripto astipulatores fideles testes esse noscuntur. Vale virgo dilectissima.

Ad hæc vero quasdam visiones, quas nuper in Anglorum Gestis a venerabili Beda scriptis legi, addere cupio, quæ scilicet duris et improbis satis ne-

cessariæ ad compescendam cordis eorum duritiam videntur. Hujusmodi ergo dicta in libro præfato inveniuntur scripta.

VISIO VICESIMA.

Pænæ damnatorum et purgandorum, uti et gaudia beatorum cuidam ostensa. Ex Beda.

His temporibus miraculum memorabile et antiquorum simile in Britannia factum est. Namque ad excitationem viventium de morte animæ quidam aliquandiu mortuus ad vitam resurrexit corporis et memoratu digna, quæ viderat, narravit; e quibus hic aliqua breviter perstringenda esse putavi.

Erat ergo paterfamilias in regione Nordanimbro- rum, quæ vocatur Incuneningum, religiosam cum domo sua gerens vitam. Qui, infirmitate corporis tactus et hac crescente per dies ad extrema perductus, primo tempore noctis defunctus est; sed diluculo reviviscens ac repente residens omnes, qui corpori flentes assederant, timore immenso percussos in fugam convertit. Uxor tantum, quæ amplius amabat, quamvis multum tremens et pavida remansit. Quam ille consolatus, noli, inquit, timere, quia jam vere surrexi a morte, qua tenebar, et apud homines sum iterum vivere permissus. Non tamen ea mihi, qua ante consueveram, conversatione, sed multum dissimili ex hoc tempore vivendum est. Statimque surgens abiit ad villulæ oratorium et usque ad diem in oratione persistens, mox omnem quam possederat substantiam in tres divisit portiones. E quibus unam conjugi, alteram filiis tradidit, tertiam sibi ipse retentans statim pauperibus distribuit. Nec multo post sæculi curis absolutus ad monasterium Mailro, quod Tuidi fluminis circumflexu maxima ex parte clauditur, pervenit acceptaque tonsura locum secretæ mansionis, quam præviderat abbas, intravit et ibi usque ad diem mortis in tanta mentis et corporis contritione duravit ut multa illum, quæ alios laterent, vel horrenda vel desideranda vidisse, etiamsi lingua sileret, vita loqueretur. Narrabat autem hoc modo quod viderat.

Lucidus, inquit, aspectu et clarus erat indumento qui me ducebat. Incedebamus autem tacentes, ut videbatur mihi, contra ortum solis solstitialem. Cumque ambularem, devenimus ad vallem multæ latitudinis ac profunditatis, infinitæ autem longitudinis, quæ ad lævam nobis sita, unum latus flammis ferventibus nimium terribile, alterum furenti grandine ac frigore nivium omnia perflante atque fervente non minus intolerabile præferabat. Utrumque autem erat animabus hominum plenum, quæ vicissim hinc inde videbantur quasi tempestatis impetu jactari. Cum enim vim fervoris immensi tolerare non possent, prosiliebant miseræ in medium frigoris infesti et, cum neque ibi quidpiam requiei invenire valerent, resiliebant rursus urendæ in medium flammarum inexstinguibilium. Cumque hac infelici vicissitudine longe lateque, prout aspicere poteram, sine ulla quietis intercapedine innumerabilis spirituum deformium multitudo torqueretur, cogitare cœpi

quod hic fortasse esset infernus, de cujus tormentis intolerabilibus narrari sæpius audivi. Respondit cogitationi meæ ductor, qui me præcedebat, non hoc inquit, suspicaris; non enim hic infernus est ille quem putas.

At cum me hoc spectaculo tam horrendo perterritum paulatim in ulteriora perduceret, vidi subito ante nos obscurari incipere loca et tenebris omnia repleri. Quas cum intrassemus, in tantum paulisper condensatæ sunt, ut nihil præter ipsas aspicerem, excepta duntaxat specie et veste ejus qui me ducebat. Et cum progredieremur sola sub nocte per umbras, ecce subito apparent nobis crebri flammaram tetrarum globi ascendentes quasi de puteo magno rursusque decedentes in eundem. Quo cum perductus essem, repente ductor meus disparuit ac me solum in medio tenebrarum et horrendæ visionis relinquit. Ac cum ibi globi ignium intermissione modo alta peterent, modo ima barathri repeterent, cerno omnia, quæ ascendebant, fastigia flammaram plena esse spiritibus hominum, qui instar favillarum cum fumo ascendentium, nunc ad sublimiora projicerentur, nunc retractis ignium vaporibus relaberentur in profunda; sed et fetor incomparabilis cum eisdem vaporibus ebulliens omnia illa tenebrarum loca replebat. Et cum diutius ibi pavidus consisterem, utpote incertus quid agerem, quo verterem gressum, qui finis me maneret, audio subitum post terga sonitum immanissimi fletus ac miserrimi, simul et cachinnum crepitantem quasi vulgi indocti captis hostibus insultantis.

Ut autem sonitus idem clarior redditus ad me usque pervenit, considero turbam malignorum spirituum, quæ quinque animas hominum merentes ejulantesque ipsa multum exultans et cachinnans medias illas trahebat in tenebras. E quibus videlicet hominibus, ut dignoscere potui, quidam erat attonsus ut clericus, quidam laicus, quædam femina. Trahentes autem eos maligni spiritus descenderunt in medium barathri illius ardentis. Factumque est ut, cum, longius subeuntibus eis, fletum hominum et risum dæmoniorum clare discernere nequirem, sonum tamen adhuc permistum in auribus haberem. Interea ascenderunt quidam spirituum obscurorum de abyso illa flammivoma, et accurrentes circumdederunt me atque, oculis flammantibus, et de ore ac naribus ignem putidum efflantes angebant. Forcipibus quoque igneis, quos tenebant in manibus, minitabantur me comprehendere, nec tamen me ullatenus contingere, tametsi terrere, præsumebant. Qui cum undique hostibus et cæcitate tenebrarum conclusus huc illucque oculos circumferrem, si forte alicunde quid auxilii, quo salvarer, adveniret, apparuit retro via, qua veneram, quasi fulgor stellæ micantis inter tenebras, quæ paulatim crescens et ad me ocius festinans ubi appropinquavit, dispersi sunt et aufugerunt omnes qui me forcipibus rapere quærebant spiritus infesti. Ille autem qui adveniens eos fugavit erat ipse qui me ante du-

cebat. Qui mox conversus ad dextrum iter quasi contra ortum solis brumalem ducere cœpit. Nec mora; exemptum tenebris in auras me serenæ lucis eduxit.

Cumque me in luce aperta duceret, vidi ante nos murum permaximum, cujus neque longitudini hinc vel inde, neque altitudini ullus esse terminus videretur. Cœpi autem mirari quomodo ad murum accederemus, cum in eo nullam januam, vel fenestram, vel ascensum alicubi conspicerem. Cum ergo pervenissemus ad murum, statim nescio quo ordine fuimus in summitate ejus. Et ecce ibi campus erat latissimus, et lætissimus tantaque fragrantia vernantium flosculorum plenus ut omnes mox fetorem tenebroso fornacis, qui me pervaserat, effugaret admirandi hujus suavitas odoris. Tanta autem lux cuncta ea loca perfuderat, ut omni splendore diei sive solis meridiani radiis videretur esse præclarior. Erantque in hoc campo innumera hominum albatorum conventicula sedesque plurimæ agminum lætantium. Cumque inter choros felicium incolarum medios me duceret, cogitare cœpi quod hoc fortasse esset regnum cœlorum, de quo prædicari sæpius audivi. Respondit ille cogitatu meo, non, inquit, hoc est regnum cœlorum quod autumas. Cumque procedentes transissemus et has beatorum spirituum mansiones, aspicio ante nos multo majorem luminis gratiam quam prius. In qua etiam vocem cantantium dulcissimam audivi. Sed et odoris fragrantiam miri tanta de loco effundebatur, ut is, quem ante degustans quasi maximum rebar, jam permodicus mihi odor videretur, sicut etiam lux illa campi florentis eximia, in comparatione ejus quæ nunc apparuit, lucis tenuissima prorsus videbatur et parva. In cujus amœnitatem loci cum nos intraturos sperarem, repente ductor subsistit. Nec mora; gressum rectorquens ipsa me qua venimus via reduxit.

Cumque reversi pervenissemus ad mansiones illas lætas spirituum candidatorum, dicit mihi: Scis quæ sint ista omnia quæ vidisti? Respondi ego: Non. Et ait: Vallis ista, quam aspexisti flammis ferventibus et frigoribus horrenda rigidis, ipse est locus in quo examinandæ et castigandæ sunt animæ illorum qui, differentes confiteri et emendare scelera quæ fecerunt, in ipso tandem mortis articulo ad pœnitentiam confugiunt et sic de corpore exeunt. Qui tamen, quia confessionem et pœnitentiam vel in morte egerunt, omnes in die judicii ad regnum cœlorum perveniunt. Multos autem ex eis preces viventium, et eleemosynæ, et jejunia, et maxime celebratio missarum, ut etiam ante diem judicii liberentur, adjuvant. Porro putens ille flammivomus ac putidus quem vidisti ipsum est os gehennæ, in quo quicumque semel inciderit, nunquam inde liberabitur. Locus vero iste florifer in quo pulcherrimam juventutem jocundari ac fulgere conspicias, ipse est in quo recipientur animæ eorum qui in bonis quidem operibus de corpore exeunt; non tamen sunt tantæ perfectionis, ut in regnum cœlorum statim introduc-

possint. Qui tamen omnes in die iudicii ad visionem Christi et gaudia regni cœlestis intrabunt. Nam quicumque in omni verbo, et opere et cogitatione perfecti sunt, mox de corpore egressi ad regnum cœleste perveniunt, ad cuius vicinia pertinet locus ille, ubi sonum cantilenæ dulcis cum odore suavitatis ac splendore lucis audisti.

Tu autem quia nunc ad corpus reverti, et rursus inter homines vivere debes, si actus tuos curiosius discutere et mores sermonesque tuos in rectitudine ac simplicitate servare studueris, accipies et ipse post mortem locum mansionis inter hæc, quæ cernis, agmina lætabunda spirituum beatorum. Namque ego, cum ad tempus abscessissem a te, ad hoc feci, ut quid de te fieri deberet agnoscerem.

Hæc cum mihi dixisset, multum detestatus sum reverti ad corpus, delectatus nimirum suavitate ac decore loci illius quem intuebar, simul et consortio eorum quos in illo videbam, nec tamen aliquid ductorem meum rogare audebam. Sed inter hæc, nescio quo ordine, repente me inter homines vivere cerno. Hæc et alia, quæ viderat idem vir Domini non omnibus passim desidiosis ac vitæ suæ incuriosis referre volebat, sed illis solummodo qui, vel tormentorum metu perterriti vel spe gaudiorum perennium delectati, profectum pietatis ex ejus verbis haurire volebant, qui usque ad diem suæ vocationis infatigabili cœlestium bonorum desiderio corpus senile inter quotidiana jejunia domabat multisque et verbo et conversatione saluti fuit. Cui scilicet visioni mox subjuncta est alia a prædicto viro in hunc modum scripta :

VISIO VICESIMA PRIMA.

Quidam ob dilatam nimium pœnitentiam æternis tormentis addictus. Ex eod.

At contra fuit quidam in provincia Merciorum, cujus visiones ac verba, non autem conversatio plurimis, sed nec sibimetipsi profuit. Fuit autem temporibus Coenredi, qui post Edilredum regnavit, vir in laico habitu atque officio militari potius, sed quantum pro industria exteriori regi placens, tantum pro interna suimet negligentia displicens. Admonebat ergo illum sedulo, ut confiteretur, et emendaret ac relinqueret scelera sua, priusquam subito mortis adventu tempus omne pœnitendi et emendandi perderet. Verum ille frequenter licet admonitus spernebat verba salutis seque tempore sequente pœnitentiam acturum esse promittebat. Hic interim factus infirmitate decidit in lectum atque acri cœpit dolore torqueri. Ad quem ingressus rex (diligebat eum multum) hortabatur ut vel tunc, antequam moreretur, pœnitentiam ageret commissorum. At ille respondit non se tunc velle confiteri peccata sua, sed cum ab infirmitate resurgeret, ne exprobrarent sibi sodales quod timore mortis faceret ea quæ sospes facere noluerat, fortiter quidem, ut sibi videbatur, locutus, sed miserabiliter, ut post patuit, dæmonica fraude seductus. Cumque morbo ingravescente de novo ad eum visitandum ac docendum rex intraret,

A clamabat statim miserabili voce : Quid vis modo? quid huc venisti? Non enim mihi aliquid utilitatis aut salutis potes ultra conferre. At ille, noli, inquit, ita loqui, vide ut sanum sapias. Non, inquit, insanio, sed pessimam mihi conscientiam certus præ oculis habeo. Et quid, inquit, hoc est? Paulo ante, inquit, intraverunt domum hanc duo pulcherrimi juvenes et sederunt circa me, unus ad caput, et unus ad pedes. Et protulit unus libellum pulchrum, sed vehementer modicum, ac mihi ad legendum dedit. In quo omnia, quæ unquam bona feceram, intuens scripta reperi. Et hæc erant nimium pauca et modica. Receperunt codicem, nec aliquid mihi dicebant. Tum subito supervenit exercitus malignorum et horridorum vultu spirituum, domumque hanc et exterius obsedit, et intus maxima ex parte residens implevit. **B** Tunc ille qui et obscuritate tenebræ faciei et primatu sedis major esse videbatur eorum, proferens codicem horrendæ visionis et magnitudinis enormis et ponderis pene importabilis, jussit unum ex satellitibus suis mihi ad legendum deferre. Quæ cum legissem, inveni omnia scelera, non solum quæ opere vel verbo, sed etiam quæ tenuissima cogitatione peccavi, manifestissime in eo tetris esse descripta litteris. Dicebatque ad illos, qui mihi assederant, viros albos et præclaros : Quid hic sedetis, scientes certissime quia noster est iste? Responderunt : Verum dicitis. Accipite et in cumulum damnationis vestræ ducite. Quo facto, statim disparuerunt. Surgentesque duo nequissimi spiritus habentes in manibus cultrum percusserunt me unus in capite et alius in **C** pede; qui videlicet modo cum magno tormento irrepunt in interiora corporis mei, moxque ut ad se invicem perveniunt, moriar et paratis ad rapiendum me dæmonibus in inferni claustra pertrahar. Sicque loquebatur miser desperans, et non multo post defunctus pœnitentiam, quam ad breve tempus cum fructu veniæ facere supersedit, in æternum sinfructu pœnis subditus facit. De quo constat, quoniam sicut sanctus papa Gregorius de quibusdam scribit non pro se ista, cui non profuere, sed pro aliis videtur qui ejus interitum cognoscentes, differre tempus pœnitentiæ, dum vocat, timerent, ne improvise mortis articulo præventi impœnitentes perirent.

VISIO VICESIMA SECUNDA.

Scelestæ vitæ monachus æternum damnatus. Ex eod.

D Post hæc quoque visionem tertiam prædictus venerabilis Beda subjungit. Novi autem, inquiens, ipse fratrem, quem utinam non nossem! Cujus etiam nomen, si hoc aliquid prodest, dicere possem, positum in monasterio nobili, sed ipsum ignobiliter viventem. Corripiebatur quidem sedulo a fratribus majoribus loci, atque ad castigatiorem vitam converti admonebatur. Et quamvis eos audire noluisse, tolerabatur tamen ab eis longanimiter ob necessitatem operum ipsius exteriorum; erat enim fabrilis arte singularis. Serviebat autem multum ebrietati et cæteris vitæ remissioris illecebris; magisque in officina sua die noctuque residere quam ad psalle-

dum atque orandum in ecclesia audiendumque cum fratribus verbum vitæ concurrere consueverat. Unde accidit illi quod solent dicere quidam : Quia qui non vult ecclesiæ januam sponte humiliatus ingredi, necesse habet januam inferni non sponte damnatus introduci. Percussus enim languore atque ad extrema perductus vocavit fratres, et multum tristis ac damnato similis cœpit narrare quia videret inferos apertos et Satanam demersum in profundis tartari Cai- phamque cum cæteris, qui occiderunt Christum, juxta cum flammis ultricibus contraditum, in quorum vicinia, inquit, heu misero mihi locum aspicio æternæ perditionis esse præparatum ! Audientes hæc fratres cœperunt diligenter exhortari ut vel tunc positus adhuc in corpore pœnitentiam faceret respondebat ille desperans : Non est mihi modo tempus mutandi, cum ipse viderim iudicium meum jam esse completum. Talia dicens sine viatico salutis obiit et corpus ejus in ultimis est locis monasterii humatum. Neque aliquis pro eo vel missas facere, vel psalmos cantare, vel saltem orare præsumebat. O quam grandi distantia divisit Deus lucem et tenebras ! Beatus protomartyr Stephanus passurus mortem pro veritate vidit cœlos apertos, vidit gloriam Dei et Jesum stantem a dextris Dei, et ubi erat venturus ipse post mortem, ubi oculos mentis ante mortem, quo lætior occumberet, misit (*Act. vii, 55*). At contra iste tenebræ mentis et actionis imminente morte vidit aperta tartara, vidit damnationem diaboli et sequacium ejus, vidit etiam suum, infelix inter tales carcerem, quo miserabilius ipse desperata salute periret, sed viventibus, qui hæc cognovissent, causam salutis sua perditione relinqueret.

VISIO VICESIMA TERTIA.

Ecclesiasticis bonis vi vel fraude direptis dæmon datur et delectatur.

Mirum quoddam nuper audivi, quod licet inter visiones suprascriptas nequeat computari, tamen, quia ædificationem magnam conferre potest omnibus qui delusiones diabolicas cupiunt evadere, volo hic scribere.

Dictum namque mihi est, ut recolo, quia, cum in Saxonia nuptiæ cujusdam præpotentis essent agenda et ad has histriones multi, sicut vulgo solent, properarent venire, quidam histrio et fama et dignitate cæteris præstantior, nomine Vollare, simul properavit. Sed ne tantæ dignitatis vir solus pergere videretur, acquisivit sibi alios ejusdem artis gnaros octo et cum eis quasi militibus stipatus ad nuptias profectus est. Cumque simul equitantes pergerent, contigit ut et diabolus in similitudine celebris personæ se conjungeret equitando, illis nil minus quam factum hoc arbitrantibus. Unde et simul pergentes omnia, quibus noti et familiares uti solent, verba conferebant. Sed et hoc exquirebant ab eo quod illi nomen esset ? At diabolus respondit dicens : Nithart vocor ; quod Latina lingua *odiosus* vel *valde malignus* dici potest. Et merito tali nomine sese dicebat nun-

cupatum a quo odium omnisque malitia venit in mundum.

Verumtamen nec Vollare nec ejus comites per nominis hujus indicium attendebant quem conviatorem haberent. Sole autem ad occasum appropinquante cœperunt tractare ubi nocte illa potissimum valerent manere. Tunc diabolus, si, inquit, mecum proficisci volueritis, dabo cuncta necessaria vobis. Et enim contigua domus et habitatio mea. Sed in hoc sollicite vos debetis observare, ut, quia servos et milites nequissimos habeo in domo mea, nullus vestrum in aliquo negotio vel colloquio se commisceat illis, Hanc igitur promissionem et admonitionem fideliter factam credentes libenter audierunt et secum proficisci quocunque ipse vellet decreverunt. Moxque ipse diabolus quasi dux itineris præcessit et eos in vallem quamdam magnæ longitudinis deduxit.

Deinde vero, cum jam magis ac magis mox tenebrosa immineret, duxit illos in silvam densissimam, in qua aliquandiu profecti subito viderunt plurimos sibi cum lampadibus et facibus honorifice occurrentes. Inter quos etiam nonnulli, qui videbantur splendidis pretiosisque vestibus induti, prorumpabant certantes quis eorum prius equos vel ipsos susciperet et ad hospitium omnigenis necessariis referta deduceret. Postquam vero omnia, quæ hospitibus grata et necessaria esse solent, tam in se quam in equis pascendis copiosissime exhibita sunt, convocabantur ad principis domum. Qui statim advenientes jussi sunt considerare. Deinde mensa præparata itur ad cœnam, in qua optimi generis fercula et pocula non nisi aureis vel argenteis vasis afferri videbantur. Sed et ipsius domus parietes atque laquearia palliis cortinisque pretiosissimis circumdata monstrabantur.

At Vollare ejusque comites, licet de his omnibus mirarentur et in veritate facta arbitrarentur, memores tamen prædictæ admonitionis, quæ magis ex gratia divina quam provisione diabolica evenisse credenda est, sub omni disciplina sese continuerunt. Cumque cœna peracta videretur, ad cubitum ire jussi sunt equisque suis abundans pabulum præberi jubebatur. Altera autem die mature surgentes et ad principem venientes petierunt ut ad prædestinata loca ire permitterentur. At ille : Non, inquit, hodie, sed cras vos proficisci permitto, et tunc cum donis talibus quæ et me decet dare et vos suscipere. Hodie enim volo nobis sit communis lætitia, commune convivium, ut postmodum aliis enarrare valeatis quæ sit et gloria mea et quæ gratia vobis sit a me exhibita. His auditis nil contradicere præsumperunt, sed ita, ut jussi sunt, fecerunt, necdum sentientes diabolicæ delusionis potentiam.

Aut ubi prandii tempus adesse videbatur et mensa ponebatur, tanta multitudo servientium, talis ciborum apparatus, tanta vasorum insignium copia erat ut vix apud reges ditissimos huic simile inveniretur. Cumque Vollare esu potuque satis percepto hilarior effectus sibi videretur (nam omnia visa potius quam

gesta sunt), assumens fiduciam, ut histriones solent, **A** interrogat diabolum dicens : Si, domine, præsumerem, libenter te pro quadam re interrogarem. Valde namque miror, unde venerit tibi tanta copia auri atque argenti aliarumque rerum, quas non solum in cibo et potu, sed etiam in omnigenis ornamentis plus coram te video quam coram principe ullo vidissem appositas. Qui respondens diabolum dixit : Noli ergo in hoc mirari, quia omnia bona, quæ vel ecclesiis et monasteriis, sanctis vel pauperibus et viduis, vel cuiquam injuste rapiuntur, mea sunt meæque potestati subjiciuntur. Quo audito Vollare obstupuit, et nimio pavore contremuit. Verumtamen ne aliqua diaboli suspitione ipse pavor agnosceretur, continuit se ab omni tristitiæ habitu et hilari constitit vultu, sola fide et intentione Deum invocans.

Finito autem hujusmodi convivio et universis circumquaque sedentibus, Vollare etiam egressus est et comites suos clam convocans ait : *V*obis miseris, quoniam venimus in foveam perditionis. Iste enim princeps, qui nos huc tantopere secum ducens hospitio recepit, quique hodie tantam potentiæ suæ gloriam nobis ostendit, ipse pro certo diabolum est. Unde, quæso, commendate vos Deo, tota mente supplicantes, ut recordatus misericordiæ suæ hinc nos eripere dignetur. In omnibus tamen estote cauti, ne plus solito tristiores videamini. Sed jam cito ad eum revertamur, ne diutius hic simul stantes videamur. Moxque ingressi domum convivii eodem, quo prius, habitu et animo apparuerunt. Deinde interrogati si quid vellent plus bibere, responderunt se **C** velle. Cum allato poculo se satis bibere simulassent, Vallare petiit diabolum, ut se suosque sequaces abire permetteret. At ille, non modo, inquit, sed cras abire permitto. Hinc enim diem læti et convivantes debemus simul perducere. Sed et dona, quæ vobis promisi, hodie sunt danda, ut cras quantocius vultis abire valeatis.

His igitur dictis, licet formidolosi, consenserunt promittentes omnia secundum ejus imperium semet facturos. Facta autem vespertina hora videbantur afferri coram diabolo multifaria dona tam in aureis quam argenti vasis quam in vestibus eximiis. Quæ omnia ille singulis lætanter distribuit, et ad hospitium ire permittens dixit : Ecce omnia, quæ vobis promisi, jam satis implevi. Ad hæc etiam, quod solum restat, faciam vos cras deduci in viam itineris vestri. Moxque astantibus quibusdam dixit : cras hora, qua ipsi voluerint, ducite hos hospites in illum locum, ubi se recognoscant huc divertisse. Quæ postquam dicta sunt, Vollare ejusque sequaces egressi sunt ad hospitium invisum, præstolantes vix mane futurum. Nam, licet viderentur muneribus ditati, cibo potuque repleti, maxima tamen cura impediabat eos quiescere ; ideoque tota nocte illa clamaverunt ad Dominum ut de necessitatibus eorum liberaret eos.

Mane igitur facto venerunt duces itineris, et ducentes eos in locum, ubi se recognoscebant, dixerunt : Nunquid adhuc in viam notam venistis ? At illi dixerunt : Utique. Jam enim satis agnoscimus quopergere debeamus. Porro duces nisi nusquam sunt postea visi. At Vollare ejusque comites tantam mox infirmitatem præ inedia et in se et equis suis sentiebant ut vix ultra progredi valerent. Quærentes etiam dona in sarcinis reposita nihil invenerunt, nisi quædam aranearum texta. In qua nimirum causa verum esse probatur, quod Dominus in Evangelio dicit de diabolo : *Ille homicida erat ab initio, et in veritate non stetit* (Joan. viii, 44). Cum loquitur mendacium, ex propriis loquitur. Quo nihil est pejus, quia mendax et pater ejus.

Hæc quicumque legit, hinc cautior esse valebit
Adversus varias dæmonis insidias.

FRAGMENTUM

RELATIONIS DE TRANSLATIONE S. DIONYSII E PRANCIA IN GERMANIAM,
AD MONASTERIUM S. EMMERAMMI.

(Apud R. P. Bernardum Pezium, *Thesaurus Anec. novissimus*, tom. III, pars II, col. 399.)

MONITUM.

Fragmentum hoc, opusculis Othloni intersertum, ejusdem sæculi manu, qua illa, exaratum est, ut adeo vis dubio locus sit ab eodem omnia auctore profecta esse, præsertim cum alias nihil in toto codice insit quod non sit certissime Othlonianum. Nec quempiam moveat, quod auctor fragmenti causam rumoris maximi sub temporibus modernis Noricis terris contigisse dicat, quæ verba cum sæculo undecimo, quo Othlonus floruit, non congruant. Nam mediæ ætatis scriptores ea phrasi, MODERNIS TEMPORIBUS, etc., in peramplo significato usus fuisse notius est quam ut id allatis in medium pluribus exemplis firmari necessum sit.

Audite, fideles populi, causam rumoris maximi, **D** Beatissimus namque Dionysius, Athenis quondam quæ sub temporibus modernis Noricis contigit terris. episcopus, quem sanctus Clemens direxit in Galliam